

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Novæ Observationes Et Additiones Ad A. R. P. D. Bartholomæi Gavanti Congreg. Cleric. Regul. S. Pauli ac Sac. Rit. Congregat. Consultoris Commentaria In Rubricas Missalis Et Breviarii Romani

Adjectis Summorum Pontificum & Sac. Rit. Congreg. Decretis usque ad
præsens emanatis

Complectens I. & II. Partem Commentariorum Gavanti in Rubricas Missalis
- Cum Præfatione seu Præmonitione necessaria Bibliopolæ ad Lectorem

Merati, Gaetano Maria

Augustæ Vindelicorum, 1740

VD18 10783695-002

De Epistola, Graduali, & aliis usque ad Offertorium. VI.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40113

Novæ Observationes, & Additiones ad Gavanti
Tit. VI. De Epistola, Graduali, & aliis, usque ad Offertorium,
Pro Ritu Missæ Privatæ, ab initio Epistolæ, usque
ad finem Gradualis.

I. Gavant. pag. 95. col. 1. lit. i. *Legit Epistolam.*) Dicta igitur Oratione, vel Orationibus, si plures sint dicendæ, Sacerdos positus super librum, vel super Altare manibus (ita ut palmæ manuum librum tangant, vel prout placuerit, manibus librum tenens ad arbitrium ipsius Celebrantis, vel ad majorem commoditatem, dummodò alterutram manum solam in aëre suspensam nunquam teneat) legit Epistolam voce clara, & intelligibili. Bissus *lit. G. n. 20. §. 28.* Gervasi *suprà cap. 6. §. Detta p. Oratione,* & alii, quos congerit, & approbat à Portu *tit. 6. Rubr. 1. in adnot. n. 2.*

Lectæ Epistola respondetur à Ministro *Deo gratias* clara, & intelligibili voce, non solum post Epistolam, sed etiam post Prophetias, exceptis ultima Lectione Danielis, in Sabbato quatuor Temporum, Lectionibus Feriæ VI in Parasceve, & Sabbati Sancti, ne interrumpatur textus, vel sensus. Bauldry *part. 1. cap. 11. n. 23. & part. 3. tit. 10. n. 1.* Eadem ratione idem Bauldry *cit. part. 3.* opinatur, omittendum esse *Deo gratias*, etiam in Lectionibus, seu Prophetiis Sabbati Pentecostes; post quas dicitur Tractus solum post secundam, & tertiam.

II. Gavant. pag. 95. col. 1. lit. i. *Ad alteram partem Altaris.*) Terminata Epistola, & responso *Deo gratias* à Ministro voce clara, Sacerdos, ut præscribit *Rubr. n. 1.* sequitur *Graduale, Alleluja, Tractum, Sequentiam*, si dicenda sint, &c. his, inquam, omnibus ab eo recitatis, ipsemet, si privatim celebret, præsertim propter negligentiam, aut impotentiam Ministri fortasse parvuli, vel inepti, portat Missale ad alteram Altaris partem, id est ad cornu Evangelii; sed transiens per medium Altaris caput Crucis inclinatur, ut

infra dicemus. Magis tamen decet, ut Minister præfatum Missale librum transferat ab una ad aliam partem Altaris: Bissus *suprà §. 19.* Bonamicus *part. 2. n. 13.* Tonellius, Gervasi *suprà,* & alii communiter: quapropter dum à Sacerdote dicitur Tractus, seu Sequentia, Minister erigit se, & ambulat per planum Cappellæ versus cornu Epistolæ genuflectit in medio, dum transit ante medium Altaris: Castald. *lib. 1. cap. 16. n. 4.* Bauldry *part. 1. cap. 17. n. 24.* Bissus *suprà,* & alii: deinde per anteriorem partem Epistolæ ascendit ad Altare, ubi sumit Missale, & eisdem sum transfert, pollice sinistro inter folia interjecto, in quibus Evangelium legendum descriptum est, & transfert dictum Missale cum cussino (nisi cussini sint duplicati) manu dextra subtus cussinum posita. Bauldry, Castaldus *suprà.* Si non sit deferendus cussinus, tum librum deferat ante pectus, dextera manu non tene in medio partem libri, quæ non aperitur, pollice sinistro, ut supra, inter folia interjecto; à Portu *suprà num. 7.* qui præter ibidem amplectitur sententiam Corsetii, Castaldi, & Bonamici, afferentium, quod Minister deferens Missale, ambulare debet per gradum pradellæ inferiorem, ad hoc ut motus sit expeditior, præsertim si gradus Altaris sint plures, aliter sæpe sæpius librum spectare deberet Sacerdos otiosè; nunquam tamen Minister transire debet per gradum, seu pradellam, in quo, vel in qua est Sacerdos: ut advertit Bonamicus *part. 1. obser. 5. n. 7.* ne transeundo in dictum Sacerdotem impingatur: Bauldry tamen supra contra præfatum sententiam docet, Ministrum in prædicto casu deferendo librum ad latus Evangelii, debere ambulare per planum, ibique genuflectendum transit per medium Altaris, seu Cappellæ.

Deposito libro super Altare modo dicendo, quamprimum descendit in planum directè per gradum anteriorem, si Bauldry sententiam sequi volumus suprâ n. 25. quod tamen non placet, quia posset impedire Celebrantem tunc fortassis advenientem ad cornu Evangelii: quapropter descendat per gradus laterales in planum pariter laterale Cappellæ: ibique consistat conversus ad Altare, donec responderit *Et cum spiritu tuo, Gloria tibi Domine*; deinde se conferat ante gradum infimum à cornu Epistolæ, genuflectendo in medio Altaris, seu Cappellæ de more, dum per medium transiit; & conversa facie ad Evangelii latus, ita permanet, donec terminato Evangelio, dixerit *Laus tibi Christe*. Corsectus *17. tit. 1. cap. 1. num. 8. Bauldry part. 1. cap. 17. n. 24. Castaldus lib. 1. cap. 16. num. 14.*

Advertat tamen idem Minister, ne accipiat librum, antequam Sacerdos à cornu Epistolæ discesserit; & accedendo, vel recedendo ab Altari, ne terga vertat ipsi Altari: unde postquam in cornu Evangelii librum depoluit, convertat sinistrum latus ad Altare, dexterum autem ad Populum; è contrâ quando descendit à parte laterali Epistolæ, convertat tunc latus dexterum ad Altare, sin-

istrum verò ad Populum. Bonamicus *part. 2. num. 8.*

III. Gavant. pag. 95. col. 2. ead. lit. I *Item ad alteram partem iur.*) Defertur liber ad alteram Altaris partem, non solum ut Sacerdos sit expeditior in dextra parte Altaris ad conficienda Mysteria, ut ex Micrologo *cap. 9.* notat Gavantus *hic*; sed etiam quia hæc altera pars est nobilior, utpote dextera pars Altaris, ut suprâ adnotavimus: nobilior autem locus tribuendus est Evangelio, & minus nobilis Epistola; à Porta *num. 8. suprâ*; ubi pariter advertit, quòd juxta superiorem Rubricam, si Celebrans ipse transferat Missale, transeundo per medium Altaris, caput Cruci inclinat; deinde accedit ad cornu Evangelii, ut deponat librum, reversurus iterum ad medium absque ulla alia inclinatione Cruci, quia inclinaturus est profundè, ut dicat *Munda cor meum, &c.* Missale verò sic collocet, ut pars superior libri cornu posterius Altaris respiciat contra se directum, & Sacerdoti in obliquo situ Evangelium legenti sit magis accommodata. *Quarti part. 2. tit. 6. Rubr. 1. num. 3.* qui advertit, Celebrantem non debere tunc terga vertere ad Populum, cui annunciat Evangelium; sed aliquantulum ad eum permanere conversum.

Pro Ritu Missæ Privatæ, à fine Gradualis, usque ad finem Evangelii.

IV. Gavant. pag. 96. col. 1. lit. m *Munda cor meum.*) Supponit Rubrica, Celebrantem suis manibus detulisse Missale ad cornu Evangelii: quod si ipse non detulerit, ut deferre non debet ex majori decencia; tunc procedit à parte Epistolæ ad medium Altaris junctis manibus ante pectus; ibique hoc modo stans, le d. digitorum extremitatibus faciem suam respicientibus, elevando ad Deum oculos, nitrum ad Crucifixi imaginem, & statim illis demittendo, nunquam verò elevando caput, profundè tamen inclinatus inclinatione

medii corporis, dicit secretò *Munda cor meum, &c.* prout in Ordine Missæ, voce omnino submissa; & manus non super Altare ponit, sed junctas conservet semper inter pectus, & Altare. Hæc tradunt Gervasi *in car. errorum num. 50. Angel. part. 1. tit. 5. §. De Evangelio; Vinitor part. 2. tit. 6. in adnot. §. 2. Cerem. Missæ Privatæ cap. 1. §. 5. Hagerer in Ritu ex-ado servando, &c. tit. 6. n. 2. Tonell lib. 2. tit. 6. num. 1. Polaccus, Baldassarius, & alii communiter. Dicitò *Munda cor meum* voce sub-*

GAVANT. Rubr. Miss.

I i

Sube

Iube Domne: quia in Missa Privata Sacerdos alloquitur non hominem, sed Deum, à quo tanquam universorum Domino petit Benedictionem: ex oscitantia igitur typographorum in quibusdam Missalibus irrepleverunt illa verba *Iube Domne benedicere*; qui titulus *Domni* convenit solum homini præclaro: hinc Pontifex in Litanis vocatur *Domnus Apostolicus*. Vide Macrium in Hiero-lex. verbo *Domnus*, ubi affert hunc versum: *Cælestem Dominum; terrestrem dicitur Dominum;* & hinc etiam Diaconus in Missa Sollemni, qui petit Benedictionem à Celebrante, optime dicit *Iube Domne benedicere*, antequàm procedat ad cantandum Evangelium; ita etiam quilibet alius inferior Episcopo dicere debet *Iube Domne benedicere* in Choro, petens à suo Superiore Benedictionem, E contra verò Episcopus, quando cantare debet ultimam Lectionem, cum à Deo Benedictionem petat, quia ibi non habet hominem superiorem, dicit: *Iube Domine benedicere*. Billius *lit. 5. num. 224. §. 4.* à Portu *ad tit. 6. Rubr. 2. in suis adnot. num. 6.* Lohner *part. 6. tit. 6. num. 2.* Gerlacus, Vinitor, & Hagerer *suprà loc. citatis*. Prolatâ, ut dixi, illâ prece *Iube Domine benedicere* in Missa Privata, Sacerdos sibi ipsi statim respondet: *Dominus sis in corde meo, & in labiis meis, &c.* usque ad finem: post quæ verba absque facta Cruci alia reverentia vadit ad librum Missalis; ubi stans versus illum manibus junctis ante pectus, facie conversa ante cornu Altaris, ideoque versus librum obliquè positum, ut *suprà*, corpore, & capite erecto, non autem brachiis incumbentibus Altari, dicit voce intelligibili, hoc est ordinaria (non disjungens manus) *Dominus vobiscum*; ut populus attentior fiat ad ipsum Dominum loquentem in suo Evangelio: *Quart. part. 1. tit. 10. num. 6.* responderetur à Ministro: *Et cum spiritu tuo* eadem clara, & intelligibili voce.

V. Gavant pag. 96. col. 1. lit. n. *Dum signatur liber, sinistra manus apponi potest, &c.*

Postquàm Minister respondit, ut *suprà*, Sacerdos disjungit manus, ponendo *Initium* super librum, ut notat Gavantus hic: dicit de pulpa pollicis dexteræ manus, non v. ungue, vel indice, neque pollice & indice simul, signat Cruce librum super principio Evangelii, quod erit legendum. Deo autem format hoc signum Crucis, dextera manum totaliter extendit, cujus palmam librum convertit, tenendo quatuor reliquos digitos simul junctos. Crux, quæ pollice formatur, parva esse debet. Bauldry *part. 1. tit. 6. Rubr. 2. n. 1.* Lohner *part. 2. tit. 9. §. 2. n. 4.* & alii communiter.

VI. Gavant pag. 96. col. 1. lit. o. *Sig. in fronte, & pectore tantum, &c.* Formam modo *supradicto* Cruce parva super librum Sacerdos postea eodem pollice signat se ipsam in fronte, ore, & pectore, ponendo *Initium* stram manum infra ipsum pectus, & extendendo totaliter dexteram junctis aliis digitis palmamque ipsius dexteræ ad se convertendo: Bonamicus *part. 2. n. 2.* & Bauldry *part. 1. tit. 6. Rubr. 2. n. 1.* format autem non unum sed triplex Crucis signum, primum in fronte secundum in ore, tertium in pectore. Bonamicus, & Gervasi *suprà §. Deo*, easdem tres Cruces sibi format pariter Minister in fronte, in ore, & in pectore. Bauldry *part. 1. cap. 17. n. 25.* Lohner *part. 2. tit. 9. n. 8.* Sacerdos deinde dicens *Separatim vel Initium Sancti Evangelii, &c.* debet se convertere ad cornu Evangelii, & non aliter stare. Bonamicus *part. 2. n. 14.* Polaccus *part. 1. §. 2.*

VII. Gavant pag. 96. col. 1. lit. p. *Gloria tibi Domine.* Prolatis prædictis verbis à sacerdote, responderetur à Ministro voce ordinaria, & clara *Gloria tibi Domine*, & non à Sacerdote, nec ad Crucem, nec ad Sacramentum; nec caput inclinat, *Bauldry supra*; sed jungit iterum manus ante pectus stans ut *suprà*; sicut etiam Minister, & cumstantes stare debent Evangelium audire. *Quart. part. 1. tit. 17. n. 2. §. Præcep-*

et part. 2. *suprà* n. 4. Prosequitur lectionem Evangelii usque ad finem, quod certe majori pausa, & distinctione, quam alia, qua dicuntur clara voce, pronunciandum est. Quart. part. 2. *suprà*. Cum durante lectione Evangelii, genuflectendum, vel inclinandum fuerit caput, id nunquam fiat versus Crucem, vel SS. Sacramentum, sed versus librum; & perseveret semper Sacerdos, dum legit Evangelium, erectus versus librum, brachiis, seu manibus minime innitendo Altari, vel libro. Vinitor *suprà* §. 8. Bislus *lit. S. n. 20. §. 30.* Pronunciando itaque nomen *Jesus*, capitis inclinatio, qua extra Evangelium fit versus Crucem, dum legitur Evangelium debet fieri versus librum ipsum; ut prescribit eadem Rubrica n. 2. in fine; Castaldus, Gavantus, & Quart. part. 2. *tit. 8. Rubr. 2. n. 6.* adducens hanc rationem, quia in Evangelio expressius representatur Christus Dominus, quam in Cruce, utpote quod est verbum ipsius Divini Incarnati verbi; & hinc est, quod in octava Synodo *cap. 3.* statutum fuit, librum Evangeliorum; & Sacram imaginem D. N. J. C. aequo honore adorari debere. Hinc etiam pretiosissimus librum Evangeliorum thecis involvi; in Processionibus super dorsum Diaconorum: in Conciliis in sublimi throno in medio confusus poni; illo tacto jurare, ac si Deus praesens agnoscat; chartulas tandem Evangelium continentes collo appendi, antiquissimos fuit. Quando autem ob praedictas rationes genuflectendum est ante dictum librum, utrum faciendo hanc genuflectionem manus disjungendae sint, & collocandae super Altare, usque ad pulsus, digitis junctis, non conveniunt DD. negat Bonamicus *part. 1. observ. 11. n. 10.* affirmant verò Tonellius *lib. 2. tit. 5. Rubr. 4. n. 2.* & à Portu *suprà* n. 22. hac ratione moti, quia nulla potest assignari disparitas pro genuflectione faciendâ in cornu Evangelii, quae non militet pro aliis genuflectionibus faciendis in medio Altaris, & in cornu Epistolae; deinde quia collocan-

do praedicto modo manus, facilius assurgitur.

VIII. Gavant. pag. 96. col. 1. lit. q. *Osculatur principium Evangelii.* Finito Evangelio, Minister stans in cornu Epistolae post infimum gradum Altaris in plano, eadem clara, & ordinaria voce respondet: *Laus tibi Christe:* & post responsonem, sine ulla alia reverentia, ibi de more genuflectit. Lohner *part. 3. tit. 9. num. 8.* & Bauld. *suprà*. Sacerdos autem elevans parumper librum sine cullino, & aliquantulum inclinans, osculatur principium Evangelii à se dicti, absque ulla Crucis productione, neque super librum, neque super se ipsum. Vinitor *suprà* §. 9. Cerem. Missae Priv. *cap. 7. §. 2.* Bauld. *sup. n. 3.* si opus est, invertat manu dextera paginam, deposita sinistra super Altare, ut habeat principium Evangelii, quod lectum est, & quod osculari debet; à Portu *suprà* num. 19. dicens submissa voce: *Per Evangelica dicta deleantur nostra delicta:* quam Oratiunculam, sive totam proferat immediatè ante deosculationem: sive tantum primam ejus partem, id est *Per Evangelica dicta*, ante deosculationem, & deosculato libro *Deleantur nostra delicta:* sive denique illam totam dicat immediatè osculato principio Evangelii, creditur Rubricae satisfacere, & quodcumque horum fieri posse: secundus tamen Ritus exactior est; ut etiam observat Nicolaus de Bralio in *Cerem. Canon. part. 2. cap. 5. n. 11.*

IX. Gavant. pag. 96. col. 2. lit. r. *Obreverentiam Praetorum datur eisdem liber osculandus.* Ritus, ut expleta lectione Evangelii ab Episcopo, vel Presbytero celebrante, ejusdem Evangelii liber osculetur, est antiquissimus. De hoc Ritu tractat sapientissimè Jonas Aurelianensis Episcopus *praefatione libri 2. de cultu imaginum*, ubi ait: *Sacra Religionis usus adhuc in Ecclesia servatur, ut peracta Sacra Evangelii lectione ab Episcopo, vel Presbytero, ceterisque Sac. Ordinis Religiosis, codex, in quo Evangelii lectio recitata est, mul-*

iplicibus Osculis veneretur: sed hoc cuius causa, nisi illius, cuius esse verba creduntur, agimus? Unde antiquitus in Missa Sollemni, non solum Celebrans, sed etiam alii à Clero dictum librum osculabantur, in signum venerationis, & communionis cum Domino Jesu Christo. Ad laicos verò quod attinet, etiam ipsos olim fuisse admissos ad osculum Evangelii, testatur Ordo Romanus, & vetus Missæ expositio ex vetusto codice apud Hittorpium; his verbis: *Descendente Diacono de a nbone, Sub diaconus, qui in sfo stat, recipit Evangelium: quod tenens ante pectus suum super planetam, porrigit osculandum primum Episcopo, aut Presbytero, deinde omnibus per ordinem graduum, qui steterint, & universo Clero, necnon Populo.* Idem testatur etiam Rupertus Abbas Tuitiensis lib. 2. de Officiis cap. 1. & Honorius in *Gemma Anima, de antiquo Ritu Missarum cap. 19.* tradit, Evangelium cum incenso per Chorum delatum, & singulis ad osculandum porrectum fuisse. Verum quamvis & Clerus, & Populus priscis temporibus ad osculum Evangelii admitteretur; Honorius tamen III. Pontifex Maximus literis ad Matthæum Patriarcham CP. libro 5. epist. 439. relatis ab Odorico Raynaldi ad Annum 1221. num. 28. in Missa, sub pœna excommunicationis cuiuscunque seculari Principi Evangelii osculum perhiberi vetuit, nisi essent persona Oleo Sacro immixta: & hinc est, quòd etiam quidam Episcopi Polonorum Regiam, nondum Sacro Ritu regia corona redimitam, ad Evangelii osculum admittere recusarent; Paulus III. Pontifex Maximus, precibus Regis obsecundans, indulgit, ut Reginae ejus conjugii liber Evangelii inter Divina Mysteria, & Patena illi deosculanda porrigerentur; quamvis præfata Regina nondum esset regio diademate coronata. Ita scribit de Ricus Rainaldus ad Annum 1549. num. 6. & ex eodem Joseph Catalanus, in suo eruditissimo opere, cui titulus *De codice S. Evangelii, ac servandis in ejus lectione Ritibus, &c.* lib. 2. cap. 27. Nunc verò, juxta supe-

riorem Rubricam, & Gavanti Commentarium, solus Sacerdos celebrans Evangelium osculatur finita ejusdem Evangelii lectione, præterquam in Missis Defunctorum, & non celebret coram Summo Pontifice, Cardinale, Legato Sedis Apostolicæ, vel Patriarcha, Archiepiscopo, & Episcopo in eorum Diocesis; in quo casu cuilibet ipsorum liber Evangelii osculandus deferretur; Sacerdos verò celebrans tunc à consueto osculo osculo, nec dicit *Per Evangelia dicta*, quia hæc verba dicuntur ab eo tantum, qui librum osculatur: sunt enim verba osculationis propria, ut docet Gavantus hoc in 2. tit. 6. Rubr. 2. nimirum, quia osculum librum sub verbis prædictis fungitur officii mediatoris inter Deum, & Populum, in pacem augurat, & peccatorum remissionem loco Christi; quod pertinet ad dignitatem quandam; & idcirco semper dignitas detur osculandus liber, quia Christus unus est, quem representat ille, qui liber osculatur.

Dixi semper digniori præbendum esse librum osculandum, ut præscribit etiam Ordo Rem. Episc. lib. 1. cap. 30. quapropter si prælati aequales Missæ interessent, nonnulli porrigi deberet liber osculandus, ut etiam ipsimet Celebranti: si verò prælati assistant inæquales: tunc dignitas tantum, ut dixi, dabitur liber osculandus juxta dispositionem præfati Ceremonialis Episcoporum allegati à Gavanto hac lit. r. Si verò Episcopus Sacris operaretur coram Cardinale; tunc servanda esset dispositio clarior ejusdem Ceremonialis lib. 1. cap. 29. num. 9. ita præscribens: *Liber Evangelii Celebrante Episcopo nulli etiam magno Principi, vel Præfato Missæ præfenti datur osculandus post dictum Evangelium; sed si adisset aliquis magnus Princeps, vel S. R. E. Cardinalis, tunc liber Evangelii osculandus porrigeretur ipsi, ut etiam libere Evangelii, quo mittitur Episcopo*

sed alius liber consimilis illi porrigatur. In ali-
quibus tamen Ecclesiis, & præsertim Pari-
siis, ut asserit Le Brun tom. 1. pag. 251. vi-
get consuetudo, quod Subdiaconus in Missa
Sollemni deferat librum Evangelii osculan-
dam toti Clero, præcedente Thuriferario, à
quo Clerus pariter thurificatur, & Subdia-
conus cuiuscunque osculanti, dicit: *Hac sunt*
verba Sancti; & quilibet osculans librum,
respondet; *Credo, & confiteor.*

X. Gavant, pag. 97. col. 1. ead. lit. r. *Ex*
Diculis Congregationis Card. super negotia
Epif. Gavantus hoc loco allegat Decretum
editum sub die 22. Augusti 1589. à Sacra
Congregatione super negotiis Episcoporum, &
in *Melphitana*, in quo sancitur - Vicario
etiam Apostolico non esse tradendum librum
Evangelii ad osculum - Allegatur etiam à
Gavanto aliud simile Decretum ab eadem
Congregatione in dicta *Melphitana* sub die
28. Augusti ejusdem Anni editum, in quo
habetur - Evangelium non traditur osculan-
dum nisi Episcopis, Prælati majoribus, &
Principibus magnis; non autem Gubernatoribus,
& alijs Ministris - Rursus sub die
17. Septembris 1611 aliud editum fuit De-
cretum à S. R. C. & datum in nostro Indi-
ce sub num. 118. in quo habetur, quod -
Comendatario, sive ejus Procuratori non
debetur liber osculandus in Missa - Sub die
verò 8. Maji 1615. habetur aliud Decretum
editum à Sacra Congregatione Episcoporum
in *Lancianen.* relatum à Monacell. in Formul.
legal. pract. part. 2. tit. 16. formul. 7. sub
num. 6. in quo sancitum est, quod - Vica-
rius Apostolicus non potest pretendere quod
sibi deferatur osculandus liber Evangelii,
nisi sit Episcopus - Sub die verò 12. Octo-
bris 1618. S. R. C. aliud edidit Decretum
datum in nostro Indice sub num. 169. in quo
inter alia habetur, quod - Episcopo extra-
siam Diocesim non competit deosculatio
textus Evangelii - Sub die verò 2. Septem-
bris Anno 1659. in Decreto generali S. R.

C. quod reperitur in nostro Indice sub num.
352. inter alia sancitum est, quod - Si Epi-
scopus aderit Missa Abbatiali celebrata ab
Abbate habente usum Pontificalium; tunc
textus Evangeliorum osculandus deferri de-
bet præfato Episcopo, nimirum proprio il-
lius Diocesis. Denique prætere hic non
debemus Decretum illud generale, & Epi-
stolam S. R. C. per extensum allatam in Sy-
nodico Beheventanæ Ecclesiæ, in appendice
ad Concilium 14. quod est primum Eminen-
tissimi olim Card. Urfini Archiepiscopi, de-
inde Benedicti XIII. Pontificis Maximi pag.
574 - Cum pluries S. R. C. inharendo De-
cretis alijs editis, & signanter in *Lucerina*
die 22. Novembris 1664. 28. Septembris
1675. & 13. Martii 1688. declaraverit, nul-
lo modo dandum esse Evangelium ad oscu-
landum secularibus, etiam Præfidi in ce-
lebratione Missarum; necnon prohibuerit usum
baldaechini, & præsertim in *Acernina* die
26. Junii 1666. *Baren.* 5. Martii 1667. &
17. Junii 1684. *Marsicen.* *Polignan.* & *Mi-
leten.* 5. Martii 1667. *Hieracen.* die 2. Octo-
bris 1683. & *Bitun.* 23. Septembris 1684.
ac insuper denegaverit assistentiam in Pre-
sbyterio; & specialiter in *Materanen.* 24. Ja-
nuarii 1665. *Melphitana* 15. Junii 1665. &
Baren. 20. Novembr. 1677. & 22. Februa-
rii 1687.

Eminentissimi, & Reverendissimi DD.
Cardinales eidem Sac. Congregationi Propo-
siti mandarunt, ut prædicta Decreta, prohi-
bentia personis secularibus osculum Evangelii,
usum baldaechini, & assistentiam in Presby-
terio, renovarentur, & copiz illorum trans-
mitterentur Archiepiscopis, & Episcopis Re-
gni Neapolis, eisdem injungendo, ut illa
intimari facerent Superioribus Ecclesiarum
sue Diocesis, tam Secularibus, quam Re-
gularibus; & in casu transgressionis proce-
derent etiam contra Regulares auctoritate
ejusdem Sac. Congregationis ad poenam in-
terdicti; & ita decreverunt, & in Ecclesiis

Pro Ritu Missæ Privatæ, à fine Evangelii, usque
ad finem Symboli.

XI. Rubr. n. 3. pag. 97. *Dicto Evangelio, &c.*) Osculato Evangelio, si sit osculandum; si autem non sit osculandum, ut contingit in Missis Defunctorum, eo finito; Sacerdos portat Missale cum cussino prope Corporales; ut facilius, stans in medio Altaris, possit ex eodem Missali ea legere, quæ in medio ipsius Altaris dicenda sunt. *Bissus lit. S. num. 20. §. 32. Corsett. tract. 2. part. 2. scilicet, 1. n. 17.* & alii apud eundem Bissum. Deinde procedit ad medium Altaris, manibus ante pectus junctis, ibique & corpore, & capite stabit erectus; & statim elevans, extendens, ac jungens manus, incipit, si dicendum sit, *Credo*, voce ordinaria, & clara, ut in pari casu diximus de Hymno Angelico.

XII. Gavant. pag. 97. col. 1. lit. s. *Credo*.) Dum profert Sacerdos hoc verbum *Credo*, elevat, & extendit manus, ut supra. *Polac. part. 1. §. 12. Bonamic. part. 2. n. 15.* Ad vocem *Unum* jungit manus; ad vocem *Deum* caput inclinat; *Bonamic. Polac. Gervasi, Bauld. & Bill. sup. §. 23.* non autem elevat oculos, nec caput, *Polac. Bauld. & Gerv. Minister genuflexus, & manibus junctis, ad vocem Deum caput inclinat; Bauld. part. 1. cap. 27. num. 26.* neuter tamen ad verba *Patrem omnipotentem, & In Spiritum Sanctum* caput inclinabit; ut observat Gavant. *sup.* Neque dicas ex ratione à Gavanto adducta probari, quod neque sit inclinandum caput ad verba *Jesus Christum*: de hoc enim Sanctissimo nomine militat peculiaris ratio, & quam superius explicavimus, reddendo rationem, quare magis honoretur nomen *Jesus*, quam nomen *Dei*. Postea Sacerdos capite erecto stans ibidem, junctis ante pectus manibus, ut prius, prosequitur Symbolum

voce clara, & ordinaria usque ad finem, & put inclinans inclinatione minimaram maxima ad ea verba *Jesus Christum*. *Biss. num. 20. §. 23. & Gerv. supra.*

XIII. Rubr. n. 3. pag. 97. *Cum dicitur: incarnatus est, &c. genuflectit.*) Ad verbum *incarnatus est*, usque ad *Et homo factus est* clusivè, genuflectit unico genu, extendendo hinc inde digitos junctos manuum, utramque manum usque ad pulsus extra Corporale super Altare ad facilius surgendum sed non debet accipere anteriorem partem planetæ præ manibus; illam elevando, genuflectit modo mox explicato; & hoc elevare debet in omnibus similibus genuflectionibus: *Simon à Larciano lib. 4. cap. 11. Sed non debet; & Aloysius Gerardi Episcopi Cortonenis in compendio errorum cap. 6. 25.* genuflectit tamen Sacerdos capite, corpore erecto, & non infra Altare demittit ut plerique faciunt; à Portu *suprà Rubr. 9.* sicut etiam esset error, genuflectere in genu. Est itaque juxta Rubricam, incipere præfatam genuflexionem ad ea verba *Et incarnatus est*, & finire illam ad *Homo factus est*, sine inclinatione capitis, & manibus tenentis supra Altare; *Cerem. Missæ Privatæ cap. 10. §. 11 & Hagerer in Ritu exactissimo vando tit. 6. §. In hoc Symbolo* s. qui addit quod in Missis Privatæ, etiam in Felso de nunciacionis B. M. V. & tribus Missis in divinitate Domini, non utroque, sed uno genu solummodò genuflectendum sit. Ita etiam *Löhner part. 2. tit. 17. n. 7.*

XIV. Gavant. pag. 97. col. 1. lit. s. *quando dicit. Adoratur.*) Cum Sacerdos *Simul adoratur*, caput Cruci inclinat inclinatione minimaram maxima: à Portu *suprà*

11. sic inclinatur etiam Minister; Bauldry part. 1. cap. 17. n. 26. non autem inclinatur caput ad sequens verbum *Et glorificatur*, neque eum dicit *Et in Spiritum Sanctum*. Gavantus hic, & alii Rubricista communiter.

XV. Gavant, pag. 97. col. 1. lit. t. *Produci signum Crucis.*) Cum vero dicit *Et vitam venturi Seculi.* manu dextera signat se signo Crucis, sinistra pectori adnotata. Distribuit prædictas voces ita, ut tangat frontem, & pectus, dum dicit *Et vitam*; tangat humerum sinistram, quando profert *Venturi*; tangat humerum dexterum, quando pronuntiat *Seculi*. Ut autem bene distribuat, lente

proferat verba illa, sed præsertim priora *Et vitam*. Bauldry part. 3. cap. 3. n. 3. Minister quoque se signat eodem modo; Bauldry part. 1. cap. 17. n. 26. & dum Sacerdos dicit *Amen*, manus iterum jungit, quod fieri debet & in fine Hymni Angelici; ut tradit Gavantus hic, & tit. 4. lit. p, & Bauldry part. 3. tit. 4. num. 2. Vinitor part. 2. tit. 6. §. 16. Gervadius, alique: quamvis de hac manuum junctio Rubrica nihil præscribat; unde ab aliquibus sine scrupulo omittitur; & hujus opinionis sunt Bonamicus part. 2. n. 9. & Topellius lib. 2. tit. 4. num. 2.

Pro Ritu Missæ Sollemnis, ab ultima Oratione, usque ad finem Epistolæ.

XVI. Gavant, pag. 97. col. 1. lit. u. *Comitrus ab uno Acolytho.*) Erga finem ultimæ Orationis, si non adest Magister Ceremoniarum, vel ejus socius, unus ex Acolytho, facta prius genuflexione in medio, accedit ad credentiam, & inde Missale aliquantulum elevatum ambabus manibus ferens, inclinando se, tradit Subdiacono; & eum illo genuflexus in medio Cappellæ post eum, ad locum Epistolæ procedit. Subdiaconus igitur, postquam accepit ambabus manibus de manu Acolythi librum Epistolarum, deferens illum utraque manu supra pectus, & facta versùs Altare eum dicto Acolytho genuflexione, accedit, eo ipsum comitante à sinistris, ad partem Epistolæ contra Altare, &c. Si vero adsit Magister Ceremoniarum, hic circa finem ultimæ Orationis, facta Cruci profunda reverentia (& non genuflexione, quia non recedit à medio) descendit ab Altari, & de credentia librum Epistolarum accipit, eundemque tenens ambabus manibus, ea parte, quæ aperitur, ad suam dexteram conversa, accedit ad Subdiaconum stantem in plano Epistolæ post Diaconum, Bauldry part. 3. cap. 11. art. 5. n. 16. & præfatus Ceremoniarum librum Episto-

larum per ejus latera tradit elevatum Subdiacono, qui utraque manu angulis libri inferioribus supposita (ut infra dicendum est de Diacono) eum accipit versa sibi ad invicem facie, absque osculis, sed eum reciproca mediocri inclinatione; Bauldry part. 1. & 3. supra, Lohner part. 3. tit. 3. n. 7. Castaldus lib. 1. sect. 7. c. 1. n. 10. deferens illum elevatum non tantummodo ante, sed supra pectus, parte libri aperienda respiciente Subdiaconi sinistram; Venentius in *praxi Sac. Cerem.* tit. 5. cap. 3. n. 9. & vadit usque ad medium Altaris, dicto Ceremoniarum comite. Gavantus supra, & alii.

Utrum autem Ceremoniarum prædictus debeat Subdiaconum præcedere, non conveniunt Doctores. Afirmat Castaldus lib. 1. sect. 1. cap. 1. n. 22. negant Lohner part. 3. tit. 4. n. 7. Billus lit. S. n. 195. §. 8. Bauldry part. 1. cap. 1. & cap. 13. supra: & à Portu part. 2. de *Missæ Sollemni* tit. 6. Rubr. 4. in adnot. n. 3. negativam pariter amplectitur sententiam, quia in Missa Pontificali Ceremoniarum non præcedit, sed incedit ad sinistram Subdiaconi: Ceremoniale Episc. lib. 2. cap. 8. §. 40. unde etiam in hac Missa Sollemni Ceremoniarum non debet Subdiaconum præcedere. Tum ipse

Sub-

Subdiaconus habens à sinistris Ceremoniarium, vel eo deficiente, Acolythum, portans sibi librum, ut supra, procedit ad medium infimè gradus per planam; Gavantus, Bauldry, & Billus *suprà*; ubi ambo faciunt unico genu genuflexionem, & mox eodem ordine pergunt ad cornu Epistolæ, & sistant in loco aliquantulum distante à gradibus Altaris.

XVII. Gavant. pag. 97. col. 2. lit. x *Nunc cantat iuxta cornu Altaris.*) Postquam igitur pervenit Subdiaconus in planum Presbyterii contra Altare in cornu Epistolæ, tenens librum ambabus manibus versus Altare, sine nova genuflexione, incipit clara, & sonora voce Epistolam, Ceremoniario supradicto, seu alio Ministro, ipso absente, à sinistris ejus post eum stante, qui vertit folia, si opus est. Bils. *suprà*, Bauld. *part. 1. cap. 1. suprà*. Castald. *lib. 1. sect. 7. cap. 1. num. 10.*

Dum verò Subdiaconus cantat Epistolam, Celebrans stans in eodem loco, in quo erat, nempe in cornu Epistolæ, eam legit, submissa voce, assistente sibi Diacono, qui sine genuflexione (quia non discedit, nec accedit, nec transit ante medium) accedit ad dexteram illius, stans in secundo gradu Altaris pro situ loci, manibus decenter pectori admotis, non junctis, vel tenentibus librum, si opus est, vel vertentibus folia, nunquam tamen super Altare politis; Lohm. *part. 3. tit. 2. n. 10.* Bauld. *part. 1. c. 12. art. 1. n. 25.* Bils. *lit. C. n. 197. §. 21.* à quo loco non discedat Diaconus, donec accedat ad Celebrantem Subdiaconus post finitam Epistolam.

Postquam Celebrans finierit Epistolam, Diaconus ei respondet *Deo gratias* submissa voce; Bauld. & Bils. *suprà*; Celebrans verò in eodem loco prosequitur cætera usque ad *Munda cor meum* exclusive. Observet autem Diaconus, ut caput inclinet quando opus est, & genuflectat ad ea verba, ad quæ genuflectit Celebrans, sive in Epistola, sive in Graduali, Tractu, &c. ut in Missa de Cruce in Dominica Palmatarum ad illa verba: *In Nomine Jesu omne*

genu flectatur, & Adjura nos Deus; flectat illa alia: Veni Sancte Spiritus, &c. Bauld. *part. 3. cap. 1. art. 5. num. 11.* Bils. *lit. C.* Sic etiam Ceremoniarius, vel Acolythus cum Subdiacono, quando profert nomen *Jesu*, debet inclinare inclinatione profunda, hoc est minimarum maxima: & quando ipse genu flectit dicendo v. g. *In nomine Jesu omne genu flectatur,* debet ipse pariter genuflectere ut tradunt omnes communiter.

XVIII. Gavant. pag. 98. col. 2. lit. x *Obsecrat eum manus, &c.*) Finita Epistola Subdiaconus claudit librum, quem ut portat, & cum Ceremoniario primo, seu alio socio, à sinistris accedit ad medium Altaris, ubi genuflectunt ambo unico genu facta genuflexione, eodem ordine procedunt per planum ad laterale Epistolæ cornu, repente semper Ceremoniario seu alio socio paululum retro ad sinistram Subdiaconi. Bils. *S. n. 196. §. 4.* Bauld. *part. 1. cap. 13. n. 17.* Utrum autem ascendere debeat ad angulum posteriorem Altaris, vel ad medium ejusdem Altaris, discrepant Rubricarum positores: primam sententiam tenent Bils. *suprà*, Castald. *lib. 1. sect. 7. cap. 1. num. 10.* secundam verò amplectitur Corflet. *trakt. part. 1. cap. 2. num. 10. in additionibus.* Idem à Portu *suprà* n. 11, adhæret Auctoritatibus primæ sententiæ: quia, si Subdiaconus ad medium Altaris conisteret, Celebrans cum stabili suo incommodo se convertere debet, unde multò minus ob eandem rationem Subdiaconus se sistere deberet post Celebrantem. Ascendere itaque debet super anteriorem gradum Altaris, id est super superneum, sed in angulo à latere Epistolæ, per alium commodiorem gradum; Bauld. *part. 3. sup. num. 12.* ibique genuflectit utroque genu (cui Celebrans aliquantulum se convertit per latus suum dexterum; Bils. *suprà*) & sic genuflexus, librum, quem claudit ambabus manibus tenet, deflectit aliquantulum versus Celebrantem, qui super

brum ponit manum dexteram, quam Subdiaconus in parte exteriori osculatur. *Rub. supra, necnon Castald. lib. 1. sect. 7. cap. 1. num. 10. Lohner part. 2. tit. 13. de Ritu Sollemni num. 2. Bauldry part. 1. cap. 13. supra, & Bissus lit. S. num. 196. §. 4.*

XIX. Gavant. pag. 98. col. 2. lit. a *Ab eo benedicitur.* Deinde Celebrans adhuc aliquantulum conversus ac Subdiaconum gemmulum, & caput inclinans, eandem, manu dextera jam deosculata, benedicit signum Crucis formando, nihil dicendo, reclusa sinistra manu super Altare. Bissus, Bauldry, & Castaldus *supra*. Interim Diaconus, qui, dum cantabatur Epistola, stabat à dexteris Celebrantis, debet aliquantulum recedere; ut cedat locum tam Subdiacono, quam Ceremoniario, sive Acolytho, qui am-

bo debent utrumque genu flectere. Castaldus, & Bissus *supra*, Bauldry *part. 1. cap. 2. art. 1. num. 25. & part. 3. supra*. Tum Subdiaconus idem tradit librum primo, vel secundo Ceremoniario, vel iis ambobus absentibus Acolytho, qui illum deponit super eadem. Bauldry *part. 3. supra n. 13. & part. 1. cap. 1. n. 26. & cap. 13. supra n. 18.*

XX. Gavant pag. 98. col. 2. lit. b *His Missis non congruunt Sollemnitates.* In Missis Defunctorum Subdiaconus non osculatur manum Celebrantis post Epistolam, ut declarat Rubrica *n. 4. p. 97.* neque prefatus Celebrans ei Benedictionem impertit: quia hæc indicant Sollemnitatem, quæ, ut notat Gavantus hic cum Durando, Missis Defunctorum non convenit. Bissus *supra §. 5. & Lohner part. 2. tit. 13. de Ritu Sollemni n. 2.*

GAVANTUS

in Editione nova auctor repertus,

Inferenda sunt sequentia post §. Quaritur &c. in fine lit. i. pag. 99. col. 2.

Quod autem hic dicitur de Evangelio coram Pralato, ut in Ceremoniali, intellige, ut alias, de Episcoporum Ceremoniali, in quo duo va de notanda reperiuntur circa hunc casum, lib. 1. cap. 23. Alterum est, quod Episcopus in sua residentia paratus pluviali incensatur post osculum Evangelii, & nemo alius si vero interstet Missa in cappa, neque ipse incensatur, licet osculetur librum, neque Celebrans ibi jubetur incensari. Alterum est, quod Legatus, vel alius Cardinalis, in suo habitu, post osculum Evangelii thurificatur etiam coram Episcopo loci, ob dignitatem Cardinalitatis: quare sicuti contingit aliquando, neminem osculari Evangelium, si v. g. intersint plures aequales Pralatis ex eodem Ceremoniali lib. 1. cap. 30. ita non incongruit omitti omnem incensationem post Evangelium, Celebrantis quidem, ob presentiam Episcopi & hujus, quia non est pluviali indutus.

Pro Ritu Missæ Sollemnis, à fine Epistolæ, usque ad finem Evangelii, & principium Symboli, si dicendum sit,

XXI. Rubr. n. 5. pag. 98. *Postea idem Subdiaconus accipit Missale Celebrantis.* Subdiaconus statim ac osculatus fuit manum Celebrantis, & tradidit librum Epistolarum Ceremoniario, vel alicui Acolytho, ut supra adnotavimus, accipit Missale à Diacono cum cufino, & illud defert ad cornu Evangelii super Gavant. Rubr. Miss.

Altare; Castaldus in suo Cerem. pag. 40. Bissus *supra §. 6. & advertat, ne transeat per gradus Altaris, sed per planum Presbyterii, facta in medio super infimum Altaris gradum genuflexione unico genu; & ita locat librum, ut pars ejus posterior Altaris cornu respiciat, non vero parietem; Bauldry part. 3. supra.*

K k

3. supra

3. *suprà*, Bissus tom. 2. lit. S. n. 20. §. 29. & à Portu *suprà* n. 2. ibique stans, in cornu scilicet Evangelii in secundo, vel aliquo commodiori gradu, expectat Celebrantem, qui in medio Altaris, dicto submissa voce *Munda cor meum*, & *Iube Domine*, prout in Missa Privata adnotatum est, accedit ad cornu Evangelii, ubi legit privatim Evangelium; eique Subdiaconus ad sinistram assistat; Lohner *part. 3. suprà*, Bauldry *part. 1. suprà* & Bissus *suprà*, sustentando librum manu sinistra; dextera verò vertendo folia, si opus sit, conformando se Celebranti in formando sibi signo Crucis in fronte, ore, & pectore, capitique inclinatione, etiam genuflectendo ad quæ genuflectit Celebrans, & respondendo in principio: *Et cum spiritu tuo; Gloria tibi Domine*; in fine verò *Laus tibi Christe*. Bissus *suprà* loc. cit. & n. 196. §. 6. Lohner *part. 3. tit. 3. n. 6.*

Diximus Subdiaconum debere deferre Missale Celebrantis: verum an in Ecclesiis, in quibus non est cantus sollempnis, neque mora inter Graduale, & Evangelium interponitur, Celebrantis Missale transferendum sit per Acolythum, ut, dum Epistola cantatur, legatur à Celebrante Evangelium cum Diaconi assistentia, non conveniunt Doctores. Affirmant Castald. *suprà*, & Corsett. *trad. 1. part. 1. cap. 3. n. 12.* negat verò Bauld. *part. 1. cap. 13. sup. n. 19.* sicut etiam à Portu, ea ratione ductus, quia in cornu Epistolæ Celebrans Subdiaconum benedicere debet statim post cantatam ab eo Epistolam.

XXII. Rubr. n. 5. pag. 98. *Leſto Evangelio, quod in fine non osculatur.* Celebrans autem lecto Evangelio non osculatur librum, nec dicit *Per Evangelica dicta*: hoc namque facit, postquam Evangelium à Diacono decantatum fuerit; & ideo lecto Evangelio Celebrans se recipit fere ad medium Altaris; ita ut sit inter cornu Evangelii, & medium Altaris, facie ad ipsum Altare versa; & ibi stat quousque sit tempus benedicendæ incensum, & Diaconum; Biss. *lit. S. n. 196. §. 7.*

Castald. *lib. 2. sup. Bauld. part. 3. suprà* n. 14. nisi forte propter *Sequentiam* Celebrans sedeat; in quo casu circa sequentiæ loco redit ad prædictum locum, ut ibi thurib. Diaconum benedicat, Biss. *sup. §. 8. & Vitor part. 4. tit. 2. de Missa Sollem. in ubi §. 33.* Subdiaconus verò, cum Celebrans nieri Evangelium, collocat Missale pro medium Altaris; ut præfatus Celebrans tempore possit è medio Altaris commode gere in Missali Offertorium, & alia, quæ agenda sunt; & facta ibidem genuflectens descendit in planum Cappellæ inter cornu Evangelii, & medium Altaris, facie ad ipsum Altare versa. Biss. *sup. Bauld. part. 1. tit. 1. art. 1. n. 20. & part. 3. sup. num. 15. Lohner part. 3. tit. 3. n. 8. & Benven. de Missa lem. §. Evangelio.*

XXIII. Gavant. pag. 98. col. 1. lin. 1. *lato per Diaconum librum.* Dum Celebrans cipit legere Evangelium, Diaconus, qui huc est in cornu Epistolæ, accipit de manu Ceremoniarum, vel eo absente, de manu cuius Acolythi librum Evangeliorum commendo, quo Subdiaconus accipit, ut *suprà*, ut pe Ceremoniarum, vel alius loco ipsius, accipit de credentia librum Evangeliorum, ut pars, quæ aperitur, sit versus partem alteram prædicti Ceremoniarum; Venantius *Praxi Ceremoniarum tit. 6. cap. 3. num. 7. 8.* ambabus manibus per ejus latera, & devotum tradit Diacono stanti adhuc in cornu Epistolæ, ut *suprà*; qui ambabus manibus illum accipit, versa sibi invicem facie osculo, & mutuo sibi mediocriter inclinantes: Diaconus sic tenens librum portat devotum ante pectus, tenens eum per incensorem partem, ipsi libro suppositis ambabus manibus; ita ut pars, quæ aperitur, sit versus partem suam sinistram. Venantius *Prax. Sac. Cerem. tit. 4. cap. 3. n. 12. Bauldry part. 1. cap. 12. art. 1. num. 26.* Tunc solus procedens à cornu Epistolæ, in præerat sine comite (comes enim datur Ministris, quando vadunt ad aliquid cantandum

aut quando exeundum est à Presbyterio, ut advertit Gavant. *hic*; & nunc est, quòd Subdiacono pro cantanda Epistola datur comes, quia statim eam cantare debet) procedens, ad Altare per planum Presbyterii, & non per gradus, usque ad locum, ubi Celebrans facit Confessionem, & super infimum Altaris gradum in medio, sine mora genuflectit Cruci; & facta genuflexione ascendit ad Altare, & in medio illius ponit librum Evangeliorum jacentem, & clausum; ita ut pars, quæ aperitur, respiciat cornu Evangelii; juxta sententiam Bauld. *part. 1. suprà*; ibique in medio præfatus Diaconus stans manibus junctis ante pectus, paululum versis cornu Epistolæ, Celebrantem expectat, si nondum Evangelium legerit. Ita Nicolaus de Bralton, & Venantius *tit. 4. cap. 3. num. 12.*

XXIV. Gavant. pag. 98. col. 1. lit. d *Imponit incensum eo prorsus modo, &c.*) Dum Celebrans incipit legere Evangelium, vel citius, si opus est, Thuriferarius parat ignem in thuribulo, & tempestivè, nempe quando Graduale cantabitur, vel primum Alleluja Paschali tempore, seu etiam initio Tractus post Septuagesimam, aut versis finem Sequentiæ, quando dicitur, parabit thuribulum; & deductus per Ceremoniarium, si adest, ad Altare, ascendit præfatus Thuriferarius per gradus laterales Epistolæ ferè ad medium Altaris ad suppedaneum; Lohner *part. 3. tit. 5. n. 7. Bauld. part. 3. sup. n. 17.* & alibi; ibique facta genuflexione, deinde erectus, & stans à dexteris Diaconi ante Celebrantem, naviculam, quam in manu dextera tenet, tradit Diacono; deinde ministrat thuribulum Celebranti, eo modo, quo fecit in prima Altaris incensatione ante Introitum, de qua *suprà*. Tunc Diaconus stans à dexteris Celebrantis, habens naviculam in manibus semiapertam, & versis Celebrantem inclinatus, dicit de more: *Benedicite Patres reverende*: accepto tamen prius manu dextera de navicula cochleari per manubrium

prope vas ipsius inter pollicem, & indicem, & alios digitos dexterae manus, ut vas sit propius ad manum, illud ei porrigit cum osculis ipsius cochlearis, & manus Celebrantis in parte exteriori; de quo Ritu nos *suprà*. Bauld. *part. 1. c. 12. art. 1. n. 14.* Imposito autem, & benedicto incenso eo prorsus modo, quo in principio Missæ dictum est, Thuriferarius, recepta navicula à Diacono (stante interim Subdiacono in suo loco, ut dictum est) & facta genuflexione in gradu, cum Ceremoniarium in suo loco ubi est, uterque descendit per gradus laterales Epistolæ, redeundo postea ad suum locum prope credentiam. Lohner *part. 3. tit. 5. n. 3. Bauld. part. 3. sup. n. 17. Benven. sup. §. Imposito.*

XXV. Gavant. pag. 98. col. 1. lit. e *Super primo Altaris gradu, &c.*) Diaconus verò reddita navicula Thuriferario, vel Naviculario si adesset, descendens ad secundum gradum, genuflectit utroque genu super suppedaneum, manibus junctis; inclinatus (inclinacione profunda) voce submissa dicit: *Munda cor meum, &c.* Castald. *lib. 1. sect. 7. cap. 1. num. 11. Bifs. lit. D. n. 22. §. 12. Bauld. part. 1. cap. 12. art. 1. num. 28.*

XXVI. Gavant. pag. 98. col. 2. lit. f *Accipiens librum Evangeliorum.*) Dicto *Munda cor meum*, surgit Diaconus, & ambabus manibus accipit reverenter librum Evangeliorum de Altari, ad ejus medium accedens. Bauld. *part. 1. suprà*, & Bifs. *suprà*.

XXVII. Gavant. pag. 99. col. 1. lit. g *Petit Benedictionem; dicat Diaconus, &c.*) Deinde Diaconus iterum genuflectit utroque genu super altiorem gradum, seu suppedaneum, in medio versis Celebrantem, stantem, ubi erat prius, id est inter cornu Evangelii, & medium Altaris, Bifs. *suprà* §. 12. & non omnino conversum ad Diaconum, ne terga vertat Cruci; petit ab eo Diaconus inclinatus, & manibus junctis ante pectus, submissa, sed intelligibili voce Benedictionem, dicens *Sub Domne* (non Domine) *b. n. d. cere;* Gavantus, Bifs. Bauld. *part. 1. suprà*; Diaconus,

nus, inquam, debet dicere *Jube Domine*, quia alloquitur ipsum Celebrantem, non verò Deum, sicuti alloquitur Sacerdos, qui ideò debet dicere *Jube Domine*, non verò *Domine*: ut diximus, cum de Missa Privata. Postquam Diaconus petiit Benedictionem, Celebrans manibus junctis subjungit *Dominu sit in corde tuo, &c.* Lohner part. 2. tit. 15. de Ritu sollemp. n. 2. Bauld. part. 3. sup. & Bils. sup. & cum dicit *In nomine Patris*, in fine ipse subdens *amen*, benedicit eum dextera; sinistra infra pectus posita, extenditque manum dexteram; quam postea positam super librum (quem Diaconus elevat aliquantulum, & versus eum deflectit) tradit ipsi osculandam in exteriori parte. Bauld. part. 3. supra, Bils. Lohr, & Gavant. sup. necnon Castald. lib. 2. sect. 9. n. 16. Celebrans data Benedictione Diacono, statim facta Cruci, & Tabernaculo debita inclinatione, se retrahit ad cornu Epistolæ, ibique stat junctis manibus versus Altare, quousque Diaconus incipiat *Dominus vobiscum*; quo prolato à Diacono, tunc solum Celebrans vertit se ad ipsum Diaconum, non totaliter vertens renes Altari, sed versus renibus quasi ad cornu Epistolæ; sic enim verè est conversus ad Diaconum; & ita conversus stat manibus junctis ante pectus, quousque osculatus fuerit Evangelium, & fuerit à Diacono incensatus. Bilsus lit. C. n. 197. §. 25. & Bauld. part. 3. sup. Ut præfata omnia rectè, & rite peragantur, Chorus ita dimetiatur suum cantum; ut Diaconus omnia suo tempore peragere possit, & non sileat, nisi quando ipse Diaconus pervenerit ad locum Evangelii. Vinitor part. 4. tit. 2. in adnot. §. 25. Dum Celebrans benedicit Diaconum, vel paulò tardiùs, Ceremoniaris deducit Ceroterarios candelabra deferentes, & sequentes Thuriferarium, qui præcedere debet; deducet, inquam, per planum ante Altare. Bauld. part. 1. cap. 1. art. 1. num. 27. & cap. 14. art. 3. num. 6. & part. 3. supra num. 19.

XXVIII. Gavant. pag. 99. col. 1. lit. h

Osculata illius manu, nimirum dextera.) Diaconus accepta Benedictione, & osculatus non Celebrantis, surgit, & descendit in planum Presbyterii; ubi tenens librum Evangeliorum ambabus manibus clausum, juxta Missalis Rubricas, supra pectus; sed ut præcibit Cerem. Episc. lib. 2. cap. 8. §. 44. ante pectus; stat versa facie ad Altare, habens Subdiaconum à sinistris, secundo Ceremoniarario stante à sinistris Subdiaconi; Thuriferario verò à tergo Diaconi, cum thuribulo fumigante, Bilsus lit. 7. n. 44. §. 3. Bauldry part. 3. supra n. 19. medio inter duos Ceroterarios stantes pariter à tergo Diaconi, habentes candelabra, cum cereis accensis, & ita dispositi, omnes genuflectunt; Ceremoniarario Cleric. Regul. S. Pauli lib. 1. cap. 1. Bilsus lit. D. n. 123. §. 14. & Bauldry part. 3. supra; Ministri quidem Sacri super inferiorem gradum Altaris; Acolythi verò in plano Cappellæ; Bauldry part. 1. cap. 14. art. 3. num. 6. quando, eodem scilicet tempore, omnes genuflectunt Ministri Sacri; ne cogantur genuflectere, nempe quando accedunt ad locum, & postea quando recedunt; Castaldus lib. 2. sect. 4. cap. 4. n. 4. Lohner part. 3. tit. 7. n. 4. Bauldry part. 3. supra n. 19. & part. 1. cap. 14. art. 3. n. 6. postea surgunt, & procedunt ad locum, ubi cantandum est Evangelium.

XXIX. Gavant. pag. 99. col. 1. lit. i. Procedentibus Thuriferario, &c.) Procedunt, inquam, servato hoc ordine, videlicet: præcedit, si adest secundus Ceremoniaris; primus quippe, si adest, remanere debet à sinistris Celebrantis; à Portu supra n. 11. postea sequitur Thuriferarius habens candelabulum in dextera manu; deinde Ceroterarii ambo simul cum candelabris; sequitur deinde Diaconus portans librum Evangeliorum clausum ante pectus ut supra, habens à sinistris Subdiaconum tenentem manus pectus. Lohner part. 3. tit. 2. n. 11. & tit. 3. n. 1. Bauldry part. 3. supra, & part. 1. 6. 12. art. 1.

num. 28. Castald. lib. 1. sed. 7. n. 12. & Bissus
lit. D. sup. Si vero esset angustia situs, ita
ut non possent hoc ordine procedere; tunc
Ceroferarii procedunt unus post aliam, &
Subdiaconus ante Diaconum. Si cantatur
sequentia, supradicta fiunt circa finem illius;
ita tamen tempestive, ut finito cantu in Cho-
ro, Diaconus sit paratus ad cantandum Ev-
angelium sine mora. Bauldry part. 3. supra
n. 20.

De Processione, quae antiquitus fiebat ad
Evangelium cantandum, & de usu Crucis,
& pulvinaris, praeter thuris, & cereorum
ulium ad praedictam Evangelii lectionem,
erudite tractant Antonius Bellotte, in suis
obsev. pag. 421. Jacobus Eveillon in suo li-
bro de Processionibus Eccles. ca. 6. necnon
recentissimè Josephus Catalani in suo erudi-
to opere de Codice S. Evangelii, &c. lib. 2.
cap. 13. qui evolvi poterunt ab iis, qui pia
suae curiositati satisfacere desiderant.

XXX. Gavant. pag. 99. col. 2. lit. m. Cen-
stra altare versus populum.) Agit pariter Ga-
vantus hic de loco, in quo antiquitus lege-
batur Evangelium; de quo pariter multa à
nobis essent addenda, quae brevitatis studio
omittuntur; & videri possunt apud Auctores
supra allegatos, quibus addi potest Claudius
de Vertum. 3. Rub. 45. & seqq. Reallimen-
do igitur nostrum sermonem spectantem ad
proxim hodiernorum Rituum. Cum praefati
Ministri pervenerint ad locum Evangelii;
Subdiaconus medius inter duos Ceroferarios,
terga vertat ad eam partem, quae pro Aquil-
one figuratur: Bauldry part. 3. supra, & part.
1. cap. 13. art. 1. n. 21. & Bissus supra §. 15.
Diaconus verò stans versa facie ad Subdiaco-
num, librum Evangeliorum apertum, eidem
Subdiacono tradit, qui eum sustinet amba-
bus manibus elevatum ante pectus, & oculos
suos; ita ut Diaconus in eo commode legere
possit, & oculi Subdiaconi impediatur à li-
bro, ne videant Diaconum: Bauldry part. 1.
& 3. supra, Benvenuti supra §. 12. dispositis:
nunquam Subdiaconus ibi se inclinat, nec ge-

nusflexit, nec se signat, cum immobile legi
le repraesentet; Cabrinus cap. 3. n. 17. Ga-
vantus pag. 100. lit. o. Castald. lib. 1. sed. 7.
cap. 1. num. 12. Lohner part. 3. tit. 3. n. 8.
Bauld. part. 1. cap. 13. supra. Primus Cero-
ferarius locum occupabit à dexteris Subdia-
coni, & alter à sinistris ejusdem, stantes am-
bo facie ad Diaconum conversa. Bauld. part.
1. c. 14. art. 3. n. 6. & part. 3. supra, & ver-
tentis renes ad eam partem, quae pro Aquil-
one figuratur, quemadmodum verit Sub-
diaconus, Bauldry part. 3. supra, nullo modo se
inclinantes, aut genuflectentes, aut se signan-
tes, cum repraesentent candelabra immobi-
lia. Cerem. Epil. lib. 2. cap. 8. §. 46. Bauld.
part. 1. cap. 14. supra. Gavant. supra dicta lit.
o. & Nicolaus de Bralione supra. n. 8. necnon
Lohner part. 3. tit. 7.

Thuriferarius verò, si ipse immediatè Dia-
cono thuribulum ministrat, stat aliquantulum
post Diaconum à dexteris, & secundus Cere-
moniarius à sinistris Thuriferarii; ibique mo-
net Diaconum, quando inclinandum sit, aut
genuflectendum, & se signat cum eo in fron-
te, ore, & pectore. Bauld. part. 1. cap. 1. art.
1. num. 28. & cap. 5. n. 7. & Bissus supra. Si
verò praedictum munus exerceatur à supradic-
to Ceremoniario, hic stabit à dexteris Dia-
coni; & Thuriferarius cum thuribulo, quod
leviter ducit semiapertum, stabit post Dia-
conum à sinistris Ceremoniarii. Bauldry supra
cap. 15. Biss. supra, & Lohner. part. 3. tit. 6.
num. 3.

XXXI. Rubr. n. 5. pag. 98. Dicit Domi-
nus vobiscum jurissis manibus.) Omnibus ut su-
pra dispositis, Diaconus, junctis manibus an-
te pectus, cantat voce sonora Dominus vobis-
cum: postea dicit, Initium, vel Sequentia S.
Evangelii, prout convenit; superius Rubricis
& responsio à Choro, Et cum spiritu tuo, si-
gnat textum, seu librum in principio Evange-
lii currentis pollice dextero, reliqua manu ex-
tensa, & digitis simul junctis, & extensis, si-
nistra super librum Evangeliorum posita:
Lohner part. 3. tit. 2. n. 11. Bauld. part. 1. cap.
12. art.

12. art. 5. n. 37. & Nicolaus de Bralio *suprà*: deinde se ipsum eodem pollice signat in fronte, ore, & pectore, sinistra infra pectus posita; Bauldry, Bralio, Lohner *suprà*; advertens ne signet os suum, dum verba profert; Bauldry *part. 1. suprà*, & à Portu *suprà* n. 17. quod facillè evitabit, si, postquam signaverit frontem dicendo *S. Evangelii*, paulatim tantisper, & interim signet os, & deinde signet pectus, dicendo *Secundum*, &c.) Bauldry *part. 1. cap. 12. art. 1. n. 31.* à Portu *suprà*: Celebrans autem, & omnes alii se signant eodem modo, exceptis Subdiacono, Ceroferariis, & Thuriferario, cum sint occupati, & impediti. Bauld. *part. 3. cap. 11. art. 6. n. 1.* & Benven *suprà* §. *Finis cantu.* Si genuflectendum sit, solus Diaconus genuflectit versus librum; reliqui, qui debent genuflectere, hoc faciunt versus Altare: Lohner *part. 2. tit. 4. n. 8.* & Bauld. *part. 3. art. 6. n. 3.* etiam Thuriferarius, cum proferuntur verba, ad quæ genuflectendum est, cum aliis genuflectit, facie ad Altare versa. Vinitor *part. 4. tit. 24. n. 9.*

Postea, cum à Choro respondetur *Gloria tibi Domine*, Diaconus accipit thuribulum à Thuriferario (vel ab aliquo Ceremoniario, juxta diversitatem consuetudinum in Ecclesiis) aliquantulum ad ipsum Thuriferarium, vel Ceremoniarium conversus, ita ut nullas terga vertat Cruci Altaris: qui autem Diacono thuribulum tradit, ipsum clausum porrigere, sicut etiam illud tenere debet per manubrium in dextera; vasculum verò per catenulas in sinistra, dum illud Diacono tradit; Castaldus *lib. 1. sect. 4.* Bauldry *part. 1. cap. 12. suprà* num. 7. à Portu n. 18. neque thuribulum, neque manus Diaconi osculatur. Bauld. *part. 3. suprà* not. 6. n. 1. & Bissus *lit. D. num. 123. §. 17.*

XXXII. Gavant. pag. 99. col. 2. lit. n. *Ter librum incensat, intellige à dexteris.*) Diaconus accepto thuribulo incensat librum Evangeliorum triplici ductu, semel scilicet in medio, postmodum in dextera libri, quæ est pars illius nobilior, quæque correspondet sinistrae Dia-

coni; tandem in sinistra libri, quæ correspondet Diaconi dextera; Gavantus hic, Castaldus *lib. 1. sect. 7. cap. 5. n. 12.* Bissus *suprà*, & communiter; facta tamen ante, & post incensationem, debita inclinatione ipsi libro, propter reverentiam Sacri textus, in eo continenti incenset autem Diaconus præfatum librum tali tempestiva moderatione; ut finita sit incensatio, statim postquam à Choro fuerit sponsum *Gloria tibi Domine*, ad quod etiam Chorus attendere debet, ut tardius præter prædicta verba decantet. Bauld. *part. 1. §. 1.* Bissus, & à Portu *suprà* n. 18. Incensato libro, Diaconus reddit thuribulum Ministro, qui stare debet post Diaconum ad sinistram eisdem; ut voluit Gavantus pag. 100. lit. a. Dum cantatur *Evangelium*, Corlett, *trad. part. 1. cap. 11. n. 16.* & Venant. *tit. 8. cap. 1. n. 8.* vel potius prædictus Minister stet post Diaconum versus partem ejusdem dexterae, aliquantulum agitans thuribulum, ejusdem que elevans operculum; ne, dum cantatur *Evangelium*, ignis extingatur, cum inferri debeat post *Evangelium* ad incensandum Celebrantem. Biss. *tom. 2. lit. T. n. 49. §. 4.* Castald. *lib. 1. sect. 7. cap. 5. n. 12.* Bauld. *part. 1. §. 3. suprà*, Lohner *part. 3. tit. 2. num. 11.* igitur ipsemet Thuriferarius dedit thuribulum Diacono, ante incensationem, ipse illud recipere debet (semper tamen sine oblatione); Castald. *lib. 1. sect. 4. n. 10.* quod quidem convenientius est; & tunc stabit post Diaconum, ut *suprà*, versus dexteram ipsius; à sinistris ejusdem Thuriferarii post Diaconum stabit Ceremoniarius. Si verò Diaconus thuribulum à Ceremoniario acceperit; tunc eisdem Ceremoniario ipsum reddet, & hinc deinceps illud tradit Thuriferario; & in tali casu Ceremoniarius stare debet à dexteris, aliquantulum post Diaconum; & Thuriferarius post se sistit post Diaconum à sinistris Ceremoniarii, ut diximus *suprà*. Bauld. *part. 3. art. 6. n. 2.* & Biss. *suprà*. Diaconus reddidit thuribulo, ut *suprà*, prosequitur manibus junctis *Evangelium* cantare. Bauldry *part. 1. §. 1.*

1. sup. cap. 12. Castaldus lib. 1. sect. 7. supra,
& Billus supra §. 18.

Cum Diaconus incipit cantare Dominus vobiscum, & Celebrans confert se ad cornu Epistolæ, ut supra adnotatum est, primus Ceremoniarius, si adsit, ut assistat Celebranti, ascendit ad secundum gradum Altaris in cornu Epistolæ aliquantulum post Celebrantem, huiusque se conformat, caput inclinando, se signando, &c. à Portu supra n. 20.

XXXIII. Rubr. n. 5. pag. 98. Et cum nominatur *Iesus*, caput inclinat. Diaconus ad verba *Iesus*, vel *Maria*, vel *Sancti*, de quo celebratur Missa, aut facta fuerit Commemoratio, inclinat caput (quod semper facit) versus librum; sicut etiam inclinare debent caput Celebrans, Ceremoniarii, & omnes de Choro (exceptis Subdiacono, Ceroferariis, quia isti stant ad modum legis, & candelaborum, ut diximus supra) sed profundius versus Crucem ad nomen *Iesus*; ad alia nomina versus librum. Ceremoniale Episc. lib. 2. cap. 8. §. 46. de Bralio supra n. 8. Bauld. part. 3. sup. & part. 1. cap. 12. sup.

XXXIV. Rubr. n. 5. pag. 98. Finito Evangelio, indicat Evangelii principium Subdiacono: Bauld. part. 1. cap. 12. art. 1. n. 32. (qui propterea demittit aliquantulum librum, ut possit initium eiusdem sibi demonstratum videre) quod si principium fuerit in pagina precedente, Diaconus volvere debet folium; Hippolytus à Portu part. 2. de *Missa Solem.* tit. 6. rub. 5. in adnot. num. 23. Corfett. tract. 1. part. 1. cap. 4. num. 7. Bauld. part. 1. cap. 12. art. 1. num. 32. & statim se retrahit, aliquantulum faciem quasi versus Altare convertens, ne Subdiaconum transeuntem cum libro Evangeliorum impediatur; Bauld. supra & part. 3. supra num. 6. Subdiaconus autem subito recta via per gradus anteriores Altaris, Turrin. part. 2. sect. 3. cap. 2. §. Cum pervenerit, defert librum Evangeliorum apertum (in folio, in quo incipit Evangelium,) elevatum ab oculis, solus, modeste, nulla facta reve-

rentia Celebranti in accessu, aut genuflexione, nec Altari, neque Sanctissimo Sacramento, etiam exposito, ob reverentiam Sacri Evangelii. Cerem. Episc. lib. 2. cap. 8. §. 46. Arnaud. part. 2. tit. 6. num. 16. Gavant. infra lit. p. Corfett. tract. 1. part. 1. cap. 3. n. 13. Lohner part. 3. tit. 3. n. 8. Bauld. part. 3. sup. art. 6. n. 4.

Cum pervenerit ad Celebrantem, indice dexterae manus, si commodè potest, initium Evangelii ei monstrat, eique osculandum offert. Castaldus lib. 1. supra; Lohner supra, Bauldry part. 1. cap. 13. art. 1. n. 22.

XXXV. Rubr. n. 5. p. 98. & Gav. pag. 100. col. 1. lit. o *Osculatur librum.* Celebrans ambabus manibus librum à Subdiacono delatum pro deoscultatione, sibi appropinquat, quia ita aptius fit deoscultatio: non tamen Subdiaconus definit eum tenere in medio; sed Celebrans partem inferiorem accipiens, sibi metipsum illum appropinquare potest, ut osculetur Evangelium; et si, ut præscribit Rubrica, illud deosculatur aliquantulum inclinatus; sed non signabitur dicet tamen per *Evangelica dicta*, &c. prout solet dicere in Missa Privata, quando osculatur Evangelium Arnaud. tract. 1. part. 2. tit. 6. n. 16. ex Rubrica Missalis.

XXXVI. Gavant. pag. 100. col. 2. lit. p *Deinde clauso libro.* Osculato per Celebrantem Evangelio, Subdiaconus claudit librum, & paululum retrocedens, Celebranti se profundè inclinat; Castald. lib. 1. sect. 7. cap. 5. n. 13. Bauld. part. 1. & part. 3. sup. art. 6. n. 4. Turrin. sup. Bifs. lit. S. n. 196. §. 10. & Gavant. hoc loco; ibique facit Cruci genuflexionem juxta sententiam Lohner, & Hippolyti à Portu supra: non enim debet genuflectere in plano Cappellæ, ut sustinent Bauld. part. 1. cap. 13. num. 22. & Turrin. supra: quia in aliis casibus, quando ab Altari recedit, antequàm ab eodem recedat, genuflectit; non autem postquam in terram confistit, ad quem ivit: & hoc videntur innuere etiam Gavantus noster, necnon Arnaud. & Billus

Bisus *suprà*, dicentes: *Facit utrique reverentiam*: scilicet Celebranti, & Altari. Post dictam genuflexionem descendit idem Subdiaconus in planum; & quidem non per medium, ut sustinent Corlettus, Castaldus *suprà*, sed à latere Epistolæ; ut tenent Lohner *part. 3. tit. 3. suprà*, Bisius, & à Portu *suprà*, & quia debet descendere per viam breviorē ad planum; & quia, si descenderet per medium, occurreret ante Diaconum supervenientem, ut Celebrantem incenset. Postquam igitur pervenit in dictum locum, à latere Epistolæ, ibi consistit, & tradit librum secundo Ceremoniario, vel alicui Acolycho, qui deferat illum ad credentiam, reverſurus deinde ad locum suum. Lohner *part. 3. tit. 3. num. 8*. Castaldus, Bisius, & Turrinus *suprà §. Facta genuflexione*. Dum Subdiaconus pergit ad Celebrantem, sequitur secundus Ceremoniarius, si adest, qui procedit ad medium Altaris: tum Thuriferarius medius inter Ceroferarios, ibique expectans Diaconum, qui omnium postremus, manibus junctis ante pectus, accedet ad ipsam omnino medium Altaris per planum Presbyterii, & stans in medio plani, habens quasi à dexteris Thuriferarium, à dexteris Thuriferarii primum Ceroferarium, & quasi à sinistris secundum Ceroferarium; & statim omnes genuflectunt (excepto Subdiacono, quia jam fecit genuflexionem, ut *suprà* dictum est) Diaconus super infimum gradum Altaris, reliqui verò in plano: Bauldry *part. 1. cap. 12. art. 1. n. 32. & cap. 14. art. 3. n. 6*. Benvenuti *suprà §. Expleto*: deinde omnes surgunt; & Ceremoniarius, cum non habeat locum determinatum, in hoc casu stabit à dexteris primi Ceroferarii, præsertim si ipsemet accipere debeat librum Evangeliorum à Subdiacono, qui, ut *suprà* adnotavimus, post factam genuflexionem, descendere debet in planum à latere Epistolæ, ibique consistere. Si verò præfatus Ceremoniarius velit porrigere thuribulum Diacono, ut insinuant Nicolaus de Bralio *suprà num. 12.* & Bauldry

part. 1. cap. 1. art. 1. num. 29. tunc sibi quasi à dexteris ejusdem Diaconi, & Thuriferarius sibi se à sinistris Ceremoniarii, quantum post eum. Ceroferarii vero cetera, ut diximus, genuflexione Altari, in mora, redeunt per planum ad credentiam, ibique deponunt candelabra sua, ac in loco suo consistunt: Bauldry *part. 3. supra num. 5.* Simon Buongiovanni in *Silva Sacra Cerem. lib. 3. cap. 9. & Corlett. trail. 1. part. 1. cap. 2. num. 9.* & hæc est praxis omnium Cathedralium; qui quidem Ritus reverſus consonat antiquæ Ecclesiæ Disciplinæ; ut videtur est apud Catalanum in suo codice Sancti Evangelii.

XXXVII. Gav. pag. 100. col. 2. *Di-conus in plano medio, &c.* Diaconus stans in medio, ubi est, accipiens thuribulum à Thuriferario erecto, & porrigente illud sine osculis; ut docent Castaldus *1. scil. 4. cap. 6. num. 10.* Bauldry *part. 1. cap. 12. & cap. 15. art. 3.* Bisius *suprà* Ceremoniario, ut docet de Bralio *suprà 12.* ad Celebrantem conversus, & cum exhibita inclinatione, id est profunda, ante post exhibita, Bauldry *part. 3. supra*, & Bisius *suprà*, triplici ducta eundem Celebrantem incensat, etiam fumo deficiente; enim ponendum est thus in thuribulum incensando Celebrante. Bisius *suprà*, à Portu *sup. num. 24* Bauldry *part. 3. supra*, *Reven. sup. §. Expleto*. Huc spectat Decretum editum à S. R. C. sub die 4. Augusti 1661 in Dalmatien. & datum in nostro Indice *num. 410* in quo declaratum est, quod finito Evangelio Missæ Sollemnis, cui assistit Episcopus cum cappa, thurificandus est Celebrans, non verò Episcopus. Invenio Celebrante, Diaconus reddit thuribulum Thuriferario, vel Ceremoniario, si illud eodem accepit; & hic tunc tradit præfatum thuribulum Thuriferario; qui facta genuflexione Altari, illud in loco congruo ponit; ut possit illud resumere tempore

portino pro thurificatione oblatorum ut in-
fir: quod si non sit dicendum Symbolum,
tunc Thuriferarius non reponit thuribulum,
sed illud teneat præ manibus; in loco ab Al-

tari remoto, ubi leviter item thuribulum
agitat, ne ignis extinguatur pro incensatio-
ne mox facienda. Bauldry *part. 3. cap. 11. art.*
6. Biss. lit. T. n. 49. §. 5. Benven. supra.

Pro Ritu Missæ Sollemnis, à fine Evangelii, usque ad Offertorium.

XXXVIII. Gavant. post Rubr. n. 6. pag.
199. col. 1. lit. q. *Hoc loco concionandum est.*
Sinter Missarum sollemni concionandum
sit, habeatur concio statim post Evangelium,
& postquam incensatus fuerit Celebrans,
dommodo ipsa concio habeatur supra Evan-
gelium; nam alterius argumenti infra Mis-
sam fieri non debet: Nicolaus de Bral. *sup.*
n. 13. quod si fiat concio ab ipso Celebran-
te, ipse sedebit in cornu Evangelii super nu-
do scanno apud Altare ob reverentiam ipsius
Altaris, capite tamen tecto; neque decet se-
dere juxta ipsum Altare in alio scanno: Ga-
vant. & de Bralio *supra*: Diaconus verò, &
Subdiaconus in eodem latere, extra Altare
tamen, tectis capitibus super scannum, fa-
ciebus ad Altare conversis, Diaconus à dex-
teris, & Subdiaconus à sinistris sedebunt;
Castald. *lib. 1. sect. 2. cap. 6. num. 6.* vel sede-
re poterunt in scanno, ubi cum ipso Cele-
brante, dum cantabatur *Gloria in excelsis*,
sedebant, relicto tamen loco ipsius Celebran-
tis vacuo, juxta opinionem de Bralio *supra*.
Si verò Celebrans in pulpito prædicare velit,
ad illud sine casula ducetur à Ceremoniario;
& tunc Diaconus, & Subdiaconus sedebunt,
ubi commodius, secundum loci dispositionem
poterunt, de Bralio *supra*, & Biss. *lit. C. n.*
197. §. 28. Bauld. tamen *part. 1. cap. 10. n.*
8. ex Concil. Mediol. 6. docet, quod Præ-
positi, & alii Episcopo inferiores ad Altare
concionantes, stent, & aperto capite; vel ut
facilius audiantur, depolita planeta, & ma-
nipulo si velint, procedant ad pulpitum, &
finita concione ea resumant: in suggestu ve-
rò, capite tecto vel sedeant, quia celebrant,
GAVANT. Rubr. Miss.

vel stent prout maluerint: ad Altare autem
ad cornu Evangelii stent, Ministris stantibus
in plano, ad idem cornu aspicientibus; nec
candelæ Altaris extinguantur.

Si verò alius à Celebrante concionari de-
buerit, antequàm pulpitum ascendat, si sit
Clericus, superpelliceo indui debet; & cum
stola, si sit Sacerdos (extra Urbem tamen:
nam Romæ ob Papæ reverentiam, Concio-
nator non adhibet stolam super cottam, ut
advertit hic Gavant.) si verò Concionator sit
Regularis, remanet indutus solo habitu suo
regulari; si Canonicus, vel Dignitas, cum
cappa, vel almutia super rochetum; si ve-
rò sit Episcopus, & non sollemniter celebret,
habitu ordinario indutus, videlicet rochetto,
& mozzetta, addita stola; qui si sollemniter
celebret, Pontificalibus indumentis cum mi-
tra, prout in *Cerem. Episc. lib. 2. cap. 8.* suum
munus exequitur: si verò Episcopus extra
suam Diocesim concionetur, non quidem
mozzettam, sed mantelletam habebit.

Si coram Cardinali, Legato Sedis Aposto-
licæ, Patriarcha, Archiepiscopo, vel Episco-
po in locis suæ jurisdictionis, concionari con-
tingat; tunc sermocinaturus cum debitis re-
verentiis, antequàm suggestum ascendat, si
sit Clericus, vel Regularis, genuflexus Be-
nedictionem petat, dicens: *In nomine be-*
nedicere: si verò sit Dignitas vel Canonicus
(nempe Ecclesiæ Cathedralis) profundè incli-
natus Benedictionem petat. *Cerem. Episc. lib.*
1. cap. 22.

Huc spectant aliqua Decreta à S. R. C.
emanata, nimirum -- Vicario Episcopi non

L 1 licet

licet dare Benedictionem Prædicatori, antequam pulpitem ascendat -- S. R. C. 17. Martii 1607. & datur in nostro Indice sub num. 52.

Episcopus, qui concionatur extra suam Diocesim, nullo modo ab Episcopo Ordinario, etiam si sit Cardinalis, Benedictionem petere debet; non enim decet, ob supremum ordinem, & Dignitatem Episcopalem. Ita declaravit S. R. C. 28. April. 1607. & datur in nostro Indice sub num. 56.

Postquam Concionator suggestum ascenderit, statim Cruci, vel Altari facit profundam inclinationem, vel genuflexionem, si sit SS. Sacramentum in eo: mox salutat Clerum, & Populum: tum tegit caput, & expectat tantisper: deinde caput detegens, manibus junctis, birretum tenens ante pectus, si eo utatur, oculisque ad Deum elevatis, signat se signo Crucis, dicens submissa voce: *In Nomine Patris, &c.* & in fine jungit manus dicens *Amen*; & statim ad Altare genuflexus, clara voce dicit salutationem Angelicam (non verò *Regina Cali*, etiam tempore Paschali. Ita Cerem. Episc. lib. 1. cap. 22. §. 3.) qua completa surgit, caput tegit, sermonem incipit, & prosequitur de more. In fine Populum benedicit, nisi sit præsens Episcopus loci, quia tunc à Benedictione abstinet. Quod si adsit aliquis Prælatus magnus, non tamen in loco suæ jurisdictionis, antequam aliis benedicat, eidem Prælato se profundè inclinabit; mox ex alia parte conversus benedicit Populo. Bauld. part. 1. art. 2. cap. 10. §. 6. & Castald. supra num. 4.

Dixi supra, Concionatorem, post factam Altari reverentiam, & genuflexionem, debere salutare Clerum, ac Populum: sed advertendum est, quod si adsint Prælati, ac Primates, vel magni Principes &c. ante Populi salutationem debet ipsis profundam facere inclinationem capite detecto, & observare in hac inclinatione sequentia Decreta à S. R. C. edita, nimirum:

Concionatores debent primùm Canonicos, quàm Magistratus salutare. S. R. C. 3. Octobris 1615. & datur in nostro Indice sub num. 148.

Concionator debet prius salutare Canonicos, quàm Governatorem Civitatis; & datur in nostro Indice sub n. 499.

Quando in Missa Sollemni Concionator post salutationem Angelicam salutat Ministros Altaris, seu facit reverentiam; non incongruum, si Ministri Altaris, & ipse Celebrans, correspondeant salutationi Concionatoris discooperiendo caput. S. R. C. 20. Julii 1686. & datur in nostro Indice sub n. 486.

Si Suffraganeus assistens concioni, sed in Presbyterio, Prædicatoris salutationi ei prædiri debet, distincta ab illa Canonici & Magistratus Secularis. Ita S. R. C. in Pterni 6. Septemb. 1698. & datur in Appendice nostri Indicis.

Præterea Episcopo prædicanti in Ecclesia Cathedrali in ambone, ubi Prædicatores Ordinarii prædicare consueverunt sine ballachino, & in habitu mozzetta, & stola, debetur assistentia à Canonicis, & Dignitatibus; quæ assistentia solum debetur Episcopo prædicanti cum pluviali, & mitra, & præscriptam Ceremonialis Episc. S. R. C. 10. Decembris 1643. & datur in nostro Indice sub n. 286.

Lubet hic mentionem facere de ligno, quo septimento, quod in nostris Ecclesiis præfati nostri PP. inter viros & mulieres cogendum primi omnium, dum Sacra Conciones habentur, instituerunt, seu restaurarunt. Id verò (ut optime observavit Antonius Caracciolus in suis eruditissimis notis ad cap. 7. part. 1. nostrarum constitutionum) accepere ex antiquissimo Essentianensi Ritu, de quibus Philo de vita contemplativa ait: *Septimo die conveniunt, sepro claudunt duplici, separatis virorum, & mulierum partibus.* Et paulo inferius: *Medius autem partibus.*

à solo surgit tribus, quatuorve cubitis in modum
 torcularis: superiora usque ad testum patent: un-
 de gemina provenit commoditas, & quòd pudori
 famulici sexus consulitur; & quòd verba Docto-
 ris exaudiantur faciliè absque obstaculis, qua vo-
 cem intercipient. Clemens Romanus, sive
 alius Auctor constituit Apostolicarum, con-
 stit. 2. cap. 57. Apostolis tribuit hanc disci-
 plinam his verbis: *Horum cura, ut laici se-
 deant cum omni quiete, & ord'ne: mulieres quo-
 que separatim seideant;* quocirca miratur lau-
 datus Caracciolus, qua ratione Chryso-
 stomus dixerit, se à senioribus audivisse, hos pa-
 rietes non fuisse ab initio; nisi intelligat in
 Syria, aut Antiochia non fuisse. Verùm
 sola constitutionum Apostolicarum auctori-
 tate, originem hujus Ritus ab Apostolis re-
 petere non possumus; cum illæ constitutio-
 nes ab Auctore IV. Seculi scriptæ fuerint,
 et fert communior eruditorum Caracciolo pa-
 re non tantam admirationem Caracciolo pa-
 rere debuit sententia Chrysoptomi. Ligneos
 vero extitisse hos parietes sua ætate, idem
 Chrysoptomus tradit *homil. 74. in Matth.* his
 verbis: *Oportet interiore pariete viros à mulie-
 ribus separari: verùm, quoniam non vultis,
 necessariam esse; PP. nostri putaverunt saltem
 his ligneis parietibus vos separari.* Memine-
 runt ejusmodi sepimenti complures alii, ni-
 mirum Divus Gregorius Nazianzenus in ora-
 tione de Anast. D. Ambrosius ad Virg. *Lap.*
cap. 6. D. Augustinus de Civitate Dei *lib. 3.*
cap. 28. S. Cyrillus Hierosolymitanus in præ-
 fat. ad *Catech. Ord. Rom. Hittorpsiana collect.*
 de *Officio Missæ:* quem quidem morem jam
 obsoletum PP. nostri ad Ecclesiæ decorem,
 honestatemque, ut dixi, revocarunt, & ad-
 huc ista pia disciplina observatur in nonnul-
 lis Ecclesiis, præsertim almæ Urbis, dum
 Sacri Oratores verba è suggestu faciunt.

Denique si fiat concio, quando SS. Sacra-
 mentum est super Altare expositum, sive
 sermo habeatur in pulpito, vel ante Altare
 in cornu Evangelii; semper tamen Concio-
 nator stabit capite detecto; non obstante

quacunque consuetudine; quam ab usum ef-
 se declaravit S. R. C. & ita ab omnibus, et-
 iam quavis speciali nota dignis, ubique Ter-
 rarum servari mandavit: & habetur hoc De-
 cretum in nostro Indice sub n. 253.

Alia spectantia ad Ritus antiquos Concio-
 natorum, videri poterunt apud Franciscum
 Bernardinum Ferrarium in suo erudito ope-
 re de *Ritu Sac. Eccles. Cath. Concionum;* quæ
 verò spectant ad Ritus hodiernos, legi pot-
 erunt apud Castaldum, & Bauldrium supra-
 cit. necnon apud Cerem. Episcoporum.

XXXIX. Rubr. n. 6. pag. 100. *Et sermo-
 ne, sive concione expleta, dicitur Credo, si dicen-
 dum sit.* Postquam fuerit Celebrans à Dia-
 cono incensatus (vel post concionem, si ha-
 benda sit) convertit se ad Altare, & vadit ad
 medium ipsius, ubi alta voce cantat princi-
 pium Symboli, ut in Ordine Missæ: si verò
 non sit dicendum *Credo*, osculato Altari in
 medio, dicit versus Populum *Dominus vo-
 biscum.*

Diaconus autem, postquam Celebrantem
 incensavit, & thuribulum Thuriferario, vel
 Ceremoniario reddidit, ascendit ad secun-
 dum Altaris gradum; ibique (sine genuflexi-
 one, quia jam erat in medio Altaris ante
 infimum gradum) stat, dum Celebrans inci-
 pit *Credo*, si dicendum sit ut supra: Bauldry
part. 1. cap. 12. art. 1. num. 33. & Biffus *lit.*
D. num. 128. §. 19. Subdiaconus verò eo-
 dem tempore se recipit ad medium plani post
 Diaconum, ante infimum Altaris gradum,
 ubi genuflexit (quia ipse non erat in medio)
 & statim surgit: Bauld. *part. 1. cap. 13. art.*
1. num. 23. & dum Celebrans pronunciat vo-
 cem *Deum*, uterque, imò & omnes de Cle-
 ro caput Cruci inclinant. Bauldry *part. 1.*
cap. 12. & cap. 13. supra. Celebrans verò,
 dum dicit *Credo*, extendit, & elevat manus;
 dum dicit *In unam*, jungit manus ante pe-
 ctus; dum dicit *Deum*, caput ipse quoque
 Cruci inclinat; Bauld. *part. 3. cap. 11. art. 5.*
 tunc, & non prius, scilicet post vocem il-
 L 1 2

iam Deum, facta suis in locis ab utroque Ministro genuflexione, ascendunt ad Celebrantem, Diaconus scilicet à dexteris, & Subdiaconus à sinistris; & cum eo manibus junctis prosequuntur Symbolum, ut & alii de Choro, sicut dictum est de Hymno *Gloria in excelsis*; Nicolaus de Bralio *suprà* n. 12. Bauldry *part. 3. suprà*, & Billus *lit. C. n. 197. §. 30.* inclinantes ad ea verba, ad quæ inclinat Celebrans. Cùm verò dicunt Celebrans, & Ministri submissa voce verba illa, *Et incarnatus est*, præfati Ministri Sacri genuflectunt cum Celebrante; sed solus Celebrans, cùm genuflectit, extendit manus

super Altare, ut facit in Missa Privata; Ministri verò Sacri genuflectunt manibus junctis ante pectus, & non super Altare pedibus quod ab iisdem semper est observandum Billus *lit. C. suprà*; & adnotandum est, quod debent incipere genuflexionem ad ea verba, *Et incarnatus est*, eamque finire ad illa verba, *Et homo factus est*; ut diximus, cùm Missa Privata. In fine Symboli, quæ dicunt, *Et vitam veni i Seculi*, manus altera se signant signo Crucis, sinistra pedibus admota, distribuendo prædictas voces, ut in Missa Privata dictum est, sicut & in fine manus jungunt, ut ibi facit Sacerdos.

Pro Ritu Missæ Sollemnis, & pro Ceremoniis faciendis, dum cantatur Symbolum,

XL. Gavant. post Rubr. n. 7. pag. 100. col. 1. lit. q. *Quid agendum sit à Celebrante, &c.* Si Celebrans, & Ministri velint sedere, recitato Symbolo submissa voce, procedant eo modo, quo diximus suprà, cùm de Hymno *Gloria in excelsis* sermonem habuimus; & ita tempestivè ad seammum paratum ibunt, ut non sint in via, dum cantantur in Choro ea verba, *Et incarnatus est, &c.* ne cogantur genuflectere: nam si id eveniat, debent omnino, ubi sunt, genuflectere versus Altare; caputque profundè inclinare. Lohner *part. 2. tit. 17. de Ritu sollemni num. 2.* ut à simili colligitur etiam ex Bauldry *part. 3. cap. 11. art. 5. num. 3.* Si autem jam sedeant, tunc non genuflectunt; sed aperto capite illud inclinant. Canonici pariter sedentes, capite detecto, profundè se inclinant versus Altare; alii omnes de Choro genuflectent, donec finiatur dictus versiculus, *Et incarnatus est, &c.* Cerem. Episc. *lib. 2. cap. 8. §. 55.* In die tamen Nativitatis Domini, & Annunciationis B. M. V. omnes ad dictum versiculum genuflectere debent, etiam ipsimet Ministri Sacri, & Celebrans; ut docet

nostr Gavantus *part. 1. tit. 17. Rubr. 3. lit. q.* & cum eo omnes Rubriciste.

Si verò recitato Symbolo private Celebrans, & Ministri nollent sedere, non prædictum versum, *Et incarnatus est, &c.* decet, ut paulò antequàm dicatur *Descendit de Cælis*, descendant in planum; ibique genuflectant super infimum Altaris gradum, & caput profundè inclinent; Lohner *suprà* & cantato à Choro, *Et incarnatus est, &c.* procedant ad sedem paratam. Bauldry *part. 3. sup. art. 6. num. 10.* & Billus *lit. C. n. §. 2.*

Quando verò Celebrans, & Ministri nollunt sedere, sed stare ad Altare, dum cantatur Symbolum; stabit tunc Celebrans in medio Altaris, medius inter Diaconum, & Subdiaconum, secundum comunioem veterum Ecclesiarum Urbis, & facient inclinationem ad ea verba, ad quæ, dum cantantur in Symbolo, fit inclinatio Crucis. De Bralio *suprà* num. 16. & 18. Item paulò antequàm cantatur in Choro *Descendit de Cælis*. Celebrans cum Ministris Sacris descendit supra gradum viciniorum superiori gradui, id est supra

candum gradum Altaris; & medius inter Diaconum, & Subdiaconum genuflectit cum ipsis in ipso superiori gradu, hoc est in suppedaneo in medio ante Aikare, ac caput omnes profundè inelinat, dum in Choro cantatur versus, *Et incarnatus est*. &c. post- ei dicto, *Et homo factus est*, surgit Celebrans cum Ministris, & iterum accedit ad Altare, ibique stat medius inter eos.

Item Celebrans cum Ministris genuflectit in Symbolo, caputque profundè inclinat ad ea verba, *Et incarnatus est* in die Annunciationis B. M. V. & in tribus Missis Festi Nativitatis Domini, non solum dum private cum Ministris dicit Symbolum, unico genu, ut semper fit; sed etiam dum cantatur à Choro supradictus vericulus; & tunc utroque genu; quæ genuflexio fieri debet ab omnibus, tam de Clero quam ab aliis, qui sunt in Ecclesia, in reverentiam tanti Mysterii, quod potissimum prædictis diebus celebratur; ut ait Honor. in Gemma Animæ lib. 1. cap. 18. & noster Gavant. part. 1. tit. 17. Rubr. 3. lit. n. & tunc Celebrans, si nolit sedere, genuflectit cum Ministris Sacris in supremo gradu, seu in suppedaneo Altaris in medio, ut mox dictum est: si vero sedere velit, expectando tamen, (quod est convenientius) post versus *Et incarnatus est*; tunc stat ad Altare, & paulò antequàm cantetur in Choro *Descendit de Cælis*, ipse descendit in planum cum Ministris, & genuflectit in medio in infimo Altaris gradu, medius inter Sacros Ministros, ac caput profundè inclinat ut supra: postea cantato à Choro *Et homo factus est*, surgit, & procedit cum Ministris ad sedem suam: Bill. lit. G. num. 29. §. 1. & lit. C. num. 197. §. 21. Ministri vero Sacri (quilibet à patre sua) in supradictis casibus, ac in similibus, ad ea omnia, in quibus fit aliqua pausa in genuflexionibus, debent, priusquam à Choro pronuncientur ea verba, aptare posteriorem partem planetæ super pedes Celebrantis.

Bauld. part. 3. supra num. 8. & à Portu supra tit. 6. in adnot. Rubr. 5. num. 27. Si superveniat Cardinalis aliquis, aut alius Prælati loci superior, dum Celebrans, & Ministri sedent (quod modò dicimus de Symbolo, dicitur etiam de Hymno Angelico, & de aliis, ad quæ sedet Celebrans) surgunt omnes: Celebrans & Ministri etiam aperiunt Caput, sed non descendunt de suo gradu, si eum habeant sub scamno, seu sede: quòd si Celebrans sit Episcopus, aut Abbas, non deponunt mitram; & sic stant, donec Prælati oraverit ante Altare, in quo celebratur. Tonellius lib. 2. tit. 14. num. 12. & apud ipsum Gavantus in MS. quod asservatur apud Nicolaum Allinium Florentia. Si verò interim cantaretur à Choro *Et incarnatus est*, &c. tunc omnes genuflectere debent, cum non sedeant, & quidem Clerici in plano, Canonici suis in locis, Celebrans cum Ministris in infimo gradu laterali à parte Epistolæ, ad quem tempestivè procedere deberet, si gradus distarent à scamno oblongo in quo sedet; à Portu supra; vel potius Celebrans genuflectit cum suis Ministris prope sedem suam, quod quidem magis placet; ut à simili colligi potest ex Bauldry part. 4. cap. 2. num. 23.

XLI. Gavant. pag. 100. col. 2. lit. r. Diaconus autem solus, cum debitis reverentiis portat birretum. Cantato verò in Choro *Et homo factus est*, Ceremoniarius primus procedit ante Celebrantem, illi profundè inclinat, & deinde (surgente etiam ipso Subdiacono, & præ manibus birretum tenente, necnon apud locum suum consistente; Cabrinus cap. 5. num. 2. Lohner part. 5. tit. 13. num. 10. Arnaud. part. 2. tit. 6. num. 2. Bauld. part. 3. supra num. 13.) minus profunda inclinatione convertens se ad Diaconum, hunc admonet de bursa deferenda: surgit Diaconus, & facit reverentiam profundam Celebranti (deposito birreto super scamnum, in quo sedebat) simul cum Ceremoniario; Bauld. part. 1. cap. 12. art. 1. num. 35. Lohner part. 3.

tit. 2. num. 13. & part. 2. tit. 17. de Ritu Sollem. num. 3. & aliqualem Subdiacono reverentiam, hoc est mediocrem: à Portu *sup. Rubr. 7. in adnot. num. 1.* tum Celebrans modica capitis cooperti inclinatione eidem respondet; Lohner *sup. part. 2. &c. num. 3.* Bauld. *part. 3. sup. num. 12.* & Cerem. Cler. Reg. S. Pauli *lib. 1. cap. 1.* Subdiaconus verò æqualiter Diacono correspondet: hinc Diaconus cum primo Ceremoniario vadit ad credentiam, Lohner *part. 3. tit. 4. num. 10.* & tit. 2. num. 13. Bauld. *part. 1. cap. 12.* & part. 3. *sup. per viam breviorē;* Castaldus *lib. 1. scilicet. 7. cap. 5. num. 14.* Bill. *tom. 1. lit. D. num. 123. §. 22.* ubi Ceremoniarius facie ad Diaconum conversa, ambabus manibus porrigit bursam Corporalium, ita ut pars ejus aperta respiciat Diaconum; Bauld. *part. 1. art. 1. num. 22.* à Portu *sup.* quam ipse Diaconus accipit, eamque defert ambabus manibus, usque ad oculos elevatam, & quasi jacentem, parte aperta ad se conversa. Bralio *suprà num. 14.* Bill. *sup.* & Cerem. Episc. *lib. 2. cap. 8. §. 54.* tenens eam per latera ipsius, pollicibus & indicibus desuper, seu hinc inde; reliquis verò digitis subtrus eam positus; Bauldry *part. 1. cap. 12. suprà;* & à Portu *suprà num. 2.* & ita procedit Diaconus solus (Ceremoniario ad locum suum revertente, ibique stante, unde procedit sine comite, ut docet Gavantus *hoc loco ex Cerem. Episc.*) per planum, seu per longiorem viam gravi incellu, & modesto, oculisque demissis ad Altare cum debitis Celebranti, Subdiacono (si ante eos transeat) & Choro reverentiis, cui etiam Celebrans, ut *suprà*, cooperto, & Subdiaconus aperto capite correspondent: de Bralio, & Bill. *suprà;* & cum pervenerit ad medium ante infimum Altaris gradum, ibi unico genu Crucis genuflectit super eundem infimum gradum. Bill. *suprà §. 23.* Lohner *part. 3. tit. 2. num. 13.* Benvenuti *suprà §.* Deinde, & à Portu *suprà num. 3.* Deinde ad Altare ascendit, & in medio stans, sinistra tenet

bursam, & dextera extrahit Corporale ea; tum eadem sinistra manu bursam erectam in cornu Evangelii inter candelabra, quasi illis adjacentem; ita ut aperta respiciat medium Altaris; Bill. & Gerv. *in instr. scilicet. citata cap. 2. §. 3. lito;* sic namque commodior est, ut in ea suo tempore Corporale inclinetur tali verò modo eam ponat, ut neque occupet locum, ubi ponitur Missale, neque possit deturpari à cera ex candelis flamma. Manu verò dextera accepto Corporale, ambabus manibus explicat super Altare medio; & advertat, ut si esset aliqua macula picta in Corporali, eam partem versus oram Altaris, ut Celebrans etiam osculari possit, dum osculatur Altare tandem, sic ponat Corporale explicatum Celebrans commodè super illud ponere possit manus post Consecrationem, cum ab osculari debeat, vel genuflectere. Bill. & Lohner *part. 3. tit. 2. num. 13.* Bauld. *suprà num. 2.*

Explicato Corporali, ibi apud Altare per suppedaneum genuflectit Diaconus in unico genu, manibus ante pectus junctis postea per breviorē viam, per gradum cornu Epistolæ redit ad Celebrantem; facta profunda inclinatione, & mediocriter diacono, quorum uterque proportionaliter ut *suprà dictum est*, correspondet, tum det, tegitque caput, quod idem facit Subdiaconus; Bill. *suprà §. 24.* de Bralio *suprà num. 14.* Horatius Christianus *lib. 1. cap. 9. num. 27.* Lohner *part. 3. tit. 2. num. 13.* & à Portu *suprà n. 5.* & sedent omnes. Bauldry *part. 3. suprà n. 13.*

Si verò Celebrans, & Ministri Sacri non sedeant, tempore, quo à Choro cantatur Symbolum, Diaconus sequentem modum observabit ad explicandum Corporale super Altare. Quando in Choro cantatur *verbum Et incarnatus est*, genuflectit cum Celebrante, ut *suprà adnotavimus*: finito prædicto versu, surgunt omnes: Celebrans, & Sub-

diaconus ad Altare ascendunt: Diaconus vero vadit ad credentiam per viam breviorē, nulla facta inclinatione Celebranti, & de credentia accipit bursam habentem intus Corporale, quam defert per longiorem viam cum debitis reverentiis Choro, ut supra dictum est; & facta genuflexione Cruci super infimum Altaris gradum, ascendit ad illud, & interim Celebrans, & Subdiaconus recedant ad cornu Evangelii, ut medium liberum relinquunt Diacono, qui ibidem Corporale explicare debet; sicut etiam ponere prius debet bursam in cornu Evangelii inter candelabra, ut supra diximus: advertat tamen Diaconus, ne perveniens ad Altare, ibi aliquam reverentiam Celebranti faciat. Bissus supra lit. D. n. 123. §. 25. Explicato Corporali iterum se recipit Celebrans ad medium Altaris, Diaconus à dexteris, & Subdiaconus à sinistris illius. Bissus supra §. 26. & Bauldry part. 3. supra num. 14. Hæc dicta sint juxta sententiam prædictorum. Caterum inhærendo sententiæ Castaldi in Ceremoniali nostra Congregationis lib. 2. cap. 27. num. 12. in prædicto casu, Diacono deferente bursam Corporalem, Celebrans paululum è medio recedit, non versus cornu Evangelii, sed versus cornu Epistolæ; Subdiaconus quoque post Celebrantem retrocedit, donec Diaconus explicet Corporale: & reverà, cum Diaconus debeat deponere bursam à latere Evangelii inter candelabra, commodius hoc exequatur, si Celebrans tunc se recipiat ad latus Epistolæ.

Si autem Calix non esset supra credentiam, sed super Altare (quod tamen non convenit) tunc, si Celebrans, & Ministri sedent, Diaconus cantato versu *Et incarnatus est* à Choro, surgit; & factis Ceremoniis ut supra, accedit solus per longiorem viam ad Altare, cum debitis reverentiis Choro, & Cruci Altaris, & ibi explicat Corporale, ut supra diximus: si verò non sit di-

cedendum Symbolum, tunc, dum Celebrans dicit Offertorium, Subdiaconus ipse defert bursam cum Corporali, simul cum Calice ad Altare: de Bralton sup. Biss. sup. §. 27. & Bauld. part. 1. cap. 12. art. 1. num. 37. in quo casu Diaconus accipit Calicem cum bursâ à Subdiacono, & in medio Altaris collocat, & explicat Corporale; bursam verò ponit ad cornu Evangelii; deinde Patenam offert Celebranti, ut infra dicemus. Bauld. sup. num. 40.

Circa finem Symboli, si sedeant Celebrans, & Ministri Sacri, dato signo Clericis à secundo Ceremoniario, deinde à primo Ceremoniario, uti post *Gloria in excelsis*, Celebranti, & Ministris Sacris, surgunt omnes, & Celebrans cum Ministris, depositis birretis, præcedente primo Ceremoniario, revertitur ad Altare per planum Presbyterii, medius inter Diaconum, & Subdiaconum, vel post ipsos, secundum loci commoditatem, cum debitis reverentiis Choro, & postea Altari; de Bralton supra cap. 17. cui facta debita reverentia, Celebrans ascendit ad illud; Ministri verò Sacri ascendunt usque ad secundum gradum; elevantes anteriores vestes illius: Subdiaconus descendit in planum non genuflectens; Diaconus se fistit in secundo gradu, uterque per lineam rectam à tergo Celebrantis. Bauldry part. 3. supra art. 5. n. m. 6. Bissus tom. 1. lit. C. num. 197 §. 19. Benvenuti supra §. Dum in Choro.

Si verò Celebrans cum Ministris non se-deat, sed stet ad Altare circa finem Symboli, scilicet dum cantatur in Choro, *Et vitam venturi Seculi*, Ministri genuflectant, & descendunt post Celebrantem; & sine ulla alia genuflexione ibi stant, unus post alium, dum Celebrans dicit *Dominus vobiscum*, & deinde *Oremus*, ante Offertorium. Bauldry part. 3. supra art. 7. num. 1.

Pro

Pro Ritu Missæ Mediæ, quæ cantatur sine Ministris Sacris, & primò de Missa cum duobus solis Acolythis.

XLII. Rubr. n. 8. pag. 100. *Si quandoque Celebrans cantat Missam sine Diacono, & Subdiacono, &c.* Ex hujus Rubricæ textu colligitur, quòd aliquando dici potest Missa sine Ministris Sacris, sed cum duobus Acolythis superpelliceo indutis, ob exiguum numerum Clericorum; & tunc hora debita à Sacrista, vel Acolytho parantur ea, quæ sunt necessaria super Altare, nempe Calix, Missale, & cussinus, & alter liber pro Epistola cantanda super credentiam, & alia, &c.

Celebrans verò hora competenti de more accipit in Sacristia, facta priùs Oratione, & lotis manibus, paramenta Sacra, coadjuvante uno saltem Acolytho Ministro; & sic paratus ad Altare procedit sequens duos Ministros pares incedentes; ibique facta debita reverentia Altari, & Choro, dato priùs birreto primo Acolytho stanti à dexteris suis, de more incipit Missam prædictis duobus Acolythis respondentibus, hinc inde genuflexis in plano.

Si ante Missam facienda sit aquæ benedictæ aspersio, Missale Celebrantis tantum ponitur initio supra credentiam, & Acolythus primus habens à sinistris alium, procedit ad Altare ante Celebrantem alba, stola, vel etiam pluviali, si fieri possit, indutum, vas aquæ benedictæ ferens. Celebrans verò, deposito birreto ante Altare in manu alterius Acolythi genuflectit; & sic genuflexus accepto à Ministro aspersorio, qui priùs osculatur illud, & deinde manum Celebrantis, de more aspergit Altare, & se ipsum genuflexum, & postea alios; ut dicemus infra *part. 4 tit. 19. de Rubr. Benedictionum.*

Aspersione facta, primus Acolythus deponit eas in loco congruo, librum accipit de credentia, & illum à sinistris Celebran-

tis tenet, qui ex eo, versus, & Orationes cantat. Interim alter Acolythus ponit in Sacristia manipulum, & planetam Celebrantis; & finita Oratione primus Acolythus locat super Altare Missale; Celebrans post dicta Oratione, retrahit se versus cornu pistolæ, facta priùs debita reverentia Altari, & Choro; & adjuvantibus supra dictis duobus Acolythis, deponit pluviale (si usus fuerit) & manipulum, deinde planetam accipit pro Missa: tum secundus Acolythus reportat pluviale in Sacristiam, inde procedit ad Celebrantem, qui cum ipsis Acolythis, factis debitis reverentiis, primùm Choro, deinde Altari, revertitur ante ipsum incipienda Missa; ibique genuflectit primus Acolythus à dexteris Celebrantis in plano, aliquantulum retro Celebrantem; & deinceps servantur ab Acolythis omnia, quæ ferè debent à Diacono, & Subdiacono. Celebrans verò dum dicit *Vobis fratres, & Misereatur vestri*, caput intorsit ad Acolythes, ut ad Diaconum, & Subdiaconum. Ita Eminentissimus Cas Ursinus Archiepiscopus Beneventanus, deinde Pontifex Maximus sub nomine Benedicti XIII. in suis opusculis variis de Missa cantanda à Celebrante sine Ministris Sacris *cap. 4 § 2.*

Peracta Confessione ascendit Celebrans ad Altare, legitque Introitum, & Kyrie assistentibus Acolythis; & postea, dum cantatur à Choro ultimum *Kyrie eleison*, accedit ad medium Altaris, & ibi intonat clara voce principium Hymni *Gloria in excelsis*, post Hymno completo, Celebrans, dicto primò morem *Dominus vobiscum*, se recipit in cornu Epistolæ, ubi cantat Orationem, vel Orationes, si plures sint dicendæ. Hic advertere debemus cum Bissio *v. Missa Solenne*

num. 237. §. 2. quod hæc Missa, quia est sine Ministris Sacris, licet cantata, tamen Sollemnis dici non potest: unde in hac Missa erit facienda Commemoratio Simplicis, si Festum, de quo celebratur Missa, sit secundæ Classis: nam talis Commemoratio in Duplicibus secundæ Classis, omittitur solum in Missa Sollemni, qualis ista censenda non est, quia non cantatur cum Ministris Sacris, sed cum duobus solum Acolythis. Hanc sententiam tenuit etiam mox laudatus Benedictus XIII. *loc. cit.*

XLIII. Rubr. n. 8. pag. 100. *Epistolam cantat in loco consueto aliquis Lector.* Circa finem ultimæ Orationis primus Acolythus librum accipit de credentia, & cantat Epistolam; qua finita, non osculata manu Celebrantis, reportat librum ad credentiam, semper cum solitis reverentiis, & redit ad locum suum: alter verò Acolythus accedit ad Celebrantem, ubi stans respondet in fine Epistolæ: *Deo gratias.*

XLIV. Rubr. n. 8. pag. 101. *Evangelium autem cantat ipse Celebrans.* Circa finem Gradualis, primus Acolythus se recipit ad cornu Epistolæ, ut inde deferat Missale cum cullino ad latus Evangelii; quo delato redit ad locum suum in plano: Celebrans verò cantat Evangelium de more, ad quod ambo Acolythis hinc inde in plano stant, & de more se signant, & genuflectunt, quando opus est. Utrum incensandus sit liber Evangelii in hoc casu, dissident inter se Auctores Ramerius in suo Rituali Monastico lib. 3. cap. 2. tenet, quod in Missa sine Ministris cantata, etiam cum uno solo Acolythis, ad Evangelium, ad Oblata, & ad Elevationem, ministrante eodem Clerico naviculam, & thuribulum (sed solum in majoribus Sollemnitatibus) debeat fieri thurificatio; in reliquis autem minoribus Sollemnitatibus, quando non sunt Ministri, thus non est adhibendum. Quando verò cantatur Missa cum duobus Acolythis, licet communiter excludatur thurificatio ante Introitum; attamen Castaldus

Gavant. Rubr. Miss.

lib. 2. sect. 9. cap. 2. num. 5. Polaccus *aphorism. part. 2. tit. 3.* Corsettus *part. 2. cap. 13. n. 9.* à Portu *cap. 2. ad tit. 6. Rubr. 8. in suis adnot. num. 1.* & Benedictus XIII. *loc. suprac.* tenent, quod, si videbitur, poterit adhiberi incensatio ad Evangelium, ad Offertorium, & ad elevationem SS. Sacramenti.

Neque obstat sententiæ dictorum Auctorum Decretum S. R. C. editum die 22. Januarii 1701. & datum in nostro Indice sub n. 556. in quo habetur -- In Missa Conventuali dierum sollemniū, quæ absque cantu, & Ministris celebratur, non est facienda thurificatio -- Non, inquam, officit hoc Decretum: quia Missa, de qua nunc agimus, est quidem absque Ministris Sacris, sed non est absque cantu: unde præfatum Decretum non officit præsentem Missam.

Finito Evangelio, & incensato Celebrante à Thuriferario, si Evangelium incensatum fuerit à Celebrante, hic accedit ad Altaris medium, admovens sibi librum; intonat Symbolam, si cantandum est; & prosequitur Missam, &c. Sed advertendum est, quod inherendo Decreto dato in nostro Indice sub num. 510. Sacerdos non potest prosequi Missam eo tempore, quo à Chora cantatur Symbolum. Si igitur à Choro cantatur Symbolum, & Celebrans sit ad Altare, dum cantatur *Descendit de Calis*, ipse descendit ad secundum gradum, ut genuflectere possit in suppedaneo ad ea verba, *Et incarnatus est, &c.* De Bralio *part. 2. cap. 4. n. 19.* Bisius *lit. C. num. 197. §. 52.*

Lecto Offertorio à Celebrante, ambo Acolythis surgunt, & primus Celebranti ampullas ministrat; & hic idem ad lotionem manuum ejusdem Celebrantis ministrat ampullam aquæ, & bacile: alius verò Acolythus mappulam porrigit; & ille primus campanulam, pulsandam de more ad *Sancus*, & ad Elevationem, defert ad Altare; & ambo genuflexi respondent Celebranti dicenti: *Orate fratres.*

M m

Ad

Ad *Sanctus*, primus campanulam pulsat, accendit unicum cereum, vel duos, si tot sint: tum reversus ad Altare, genuflectit in supremo gradu ipsius, dextera campanulam pulsat, & sinistra planetam elevat ad Eucharistiæ elevationem, ut in Missa Privata.

Si duo cerei, ut supra, accendi debent, secundus Acolythus, facta genuflexione, & solita reverentia Choro de more (si id permittat Chori situs) vadit in Sacristiam, & accensis duabus facibus, unam capit; alter verò de Choro deputatus ad id, pariter pergens in Sacristiam, aliam accipit facem; easque ambo ad Altare deferunt pro elevatione SS. Sacramenti, & semper cum debitis reverentiis, ut supra; qua elevatione facta surgunt. Primus verò Acolythus campanulam deponit, & ad cornu Epistolæ descendit, ubi manet genuflexus in infimo gradu; alii verò cum debitis reverentiis reportant fanalia, præterquam in Missis Defunctorum, & Vigiliis, & Feriis, vel quando Communio faciendâ est, ut suo loco adnotabimus. Mox secundus Acolythus redit ad Altare, & manet genuflexus in cornu Evangelii; alter verò, qui gestabat aliam facem, cum debitis reverentiis Choro, & Altari, redit in Chorum. Si tamen non sunt alii Acolythes, nisi illi duo, qui ministrant ad Altare, non deferuntur facies; & tunc secundus Acolythus manet genuflexus ut supra, & ambo se signant, & percutiunt pectus cum Celebrante. Si faciendâ erit Communio, ferventur ea, quæ suo loco infra dicemus. Paulò ante sumptionem Sanguinis surgit primus A-

colythus, ad credentiam campanulam deferens capit ampullas, & eas Celebranti cum oleis earum tantum, & solitis inclinationibus ministrat; tum ad Altare redit, ubi accendit cereum, qui est à parte Epistolæ; ibique postea genuflectit in plano, ut prius; secundus verò surgit, dum Celebrans se purificat; deferit librum ad cornu Epistolæ, & postea, si opus sit, alium cereum accendit; qui est in cornu Evangelii; ibique ut prius genuflectit in plano.

XLV. Rubric, n. 8. pag. 101. *Et in Missa cantat: Ite Missæ est, pro temporis diversitate.* Quando Sacerdos in fine Missæ cantat *Ite Missæ est*, vel *Benedicamus* Dominum pro temporis diversitate, ambo prædicti Acolythes genuflectunt ad Benedictionem: non surgunt, & stant ad Evangelium ultimum; hinc inde in plano, sicut ad primum; & aliud Evangelium legendum sit, Acolythes primus librum mutat cum solita genuflexione Crucis, & ad cornu Epistolæ redit, sed iterum ante medium in plano genuflectunt ubi Celebrantis birretum capit.

Peracta Missa, Celebrans in planum descendit; ubi facta cum Acolythis debita reverentia Altari, & Choro, & sumptis birreto, in Sacristiam cum Acolythis redit, si venerat; ubi Acolythes, facta cum Celebrante profunda Cruci, vel imagini reverentia ipsum Celebrantem, dum se exiit, adiungunt & aquam, atque manutergium, ut in Missæ, ministrant. Ex Bauld. part. 3. cap. 11. & ex Vinitore part. 4. tit. 12. supra.

De alia Missa Media, seu minùs Sollemni, quæ cantatur cum uno solo Acolytho.

XLVI. Est præterea alia Missa mediâ, adhuc minùs Sollemnis, quæ ordinariè cantatur in Ecclesiis Menialium, & ubi non est copia Clericorum, cum uno solo Acolytho; ad quam Celebrans sedere poterit ad *Kyrie*

eleison, Gloria, Credo, & alia; Bauld. part. 3. cap. 12. num. 1. Feri poterit etiam in his Missis incensatio; ut in præcedenti Missa pariter adnotatum est, & ut docent Nicolaus de Bralion part. 2. cap. 11. num. 4. & Co-

stald. sup. quamvis Bauldry *suprà*, & Vinitor *tit. 13.* necnon Polaccus *part. 2. §. 1.* velint, quod in simili Missa Altare nunquam thurificetur. Mox laudati Auctores, nimirum Bauldry, & Vinitor, docent, non esse dandam pacem in hac Missa, nisi fortè cum instrumento (& hoc idem dicendum est de alia Missa mox descripta) quod, antequàm alicui osculandum detur, priùs osculari debet à Celebrante, nempe dicta Oratione *Domine Jesu Christe, &c.* Celebrans osculatur Altare in medio, deinde osculatur instrumentum pacis porrectum à Ministro genuflexo juxta ipsum in cornu Epistolæ; & iterum ipse Celebrans, dum illud instrumentum osculatur, dicit, *Pax tecum*, Ministro Acolytho respondente; *Et cum Spiritu tuo*. Dicitur autem Acolythus, postquàm Celebrans osculatus fuerit instrumentum pacis, surgit; & facta genuflexione Sacramento unico genu, ut facilis surgere possit, vel duplici genu, ut alii prescribunt, in suppedaneo Altaris, accedit ad eos, quibus danda erit Pax, iisque singulatim porrigit instrumentum, ut illud osculentur. *Biss. lit. P. num. 91. §. 5.* necnon *Benedictus XIII. loc. supracit. num. 22. & seqq.*

XLVII. In hac Missa Clericus superpelleo indutus, facta à Celebrante Confessione, manet genuflexus in cornu Evangelii, ibique respondet Celebranti, si opus est. *Vinitor loc. cit. num. 3.*

Circa finem ultimæ Orationis, factis debitis reverentiis Altari, & Choro, si adit, accipit de credentia librum Epistolarum; & iterum facta reverentia Choro, & genuflexione in medio Altaris, super infimum gradum, cantat Epistolam in loco consueto: Celebrans verò legit submissa voce Epistolam, sibiique respondet *Deo gratias*. Cantata Epistola, ut de more, facta genuflexione Cruci, & reverentia Choro, reponit

Acolythus librum Epistolarum super credentiam, sine osculo manus Celebrantis, & sine Benedictione: tum præfatus Clericus defert Missale cum cussino ad cornu Evangelii, ut in Missa Privata. Regulariter iste Clericus manet genuflexus, ut in Missis Privatis; nisi ex accidente surgere cogatur, ut ad Epistolam, & ad alia.

Evangelium autem cantat ipse Celebrans ad cornu Evangelii, qui & cantabit *Ite Missa est*, aut alia, quæ Diaconus cantat in fine Missæ: sed ad *Humiliate capita*, stat Celebrans versus Altare, ut notat hic Gavantus; *Kyrie eleison* tamen dicere potest in cornu Epistolæ, ut quando adfuit Diaconus, & Subdiaconus; Nicolaus de Bralio *suprà*, in quo casu Clericus, facta Confessione, debet accendere ad cornu Epistolæ, quasi à dexteris Celebrantis, sed paulò post eum; ibique stans respondere ad *Kyrie eleison* submissa voce, sed aliquantulum elevata; quo dicto redit iterum ad suum locum in cornu Evangelii, facta priùs in medio genuflexione Cruci, & Altari.

Ad versum *Et incarnatus est*, Celebrans in hac Missa eodem modo se gerit, ac in alia minus Sollemni superiùs descripta.

Præter prædictas Missas minus Sollemnes in Ceremoniali Parisiensi *part. 3. cap. 9.* describitur aliud genus Missæ minus Sollemnis, quæ tamen ad Sollemnem perfectam valdè accedit, cum in hac ministret Diaconus tantum sine Subdiacono, sed cum uno Acolytho. De hac Missa pariter agitur, & describitur ejus Ritus in Ceremoniali Monastico, Parisiis edito Anno 1680. *lib. 3. cap. 9.* quæ tamen Missa cum ministerio solius Diaconi, cum generaliter non sit in usu, præterquam apud Carthusianos, ut refert Macrius in Hierolexico *v. Epistola*; idcirco à describendo Ritu hujus Missæ abstinemus.